

Kati Asmundi

TRADENOMIN HAASTEET MATKALLA TILINTARKASTAJAKSI

TRADENOMIN HAASTEET MATKALLA TILINTARKASTAJAKSI

Kati Asmundi
Opinnäytetyö
Syksy 2014
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma, Laskentatoimi

Tekijä: Kati Asmundi

Opinnäytetyön nimi: Tradenomin haasteet matkalla tilintarkastajaksi

Työn ohjaaja: Nina Kukkonen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2014

Sivumäärä: 40 + 6 liitesivua

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaisia haasteita tradenomi voi kohdata tilintarkastajaksi ryhtyessään. Lähdin selvittämään kyseistä ongelmaa kysymällä tilintarkastajina toimivien tradenomien mielipiteitä asiaan. Aihe on opinnäytetyön teko hetkellä erittäin ajankohtainen, sillä tilintarkastajajärjestelmää ollaan uudistamassa lähitulevaisuudessa. Aihe on alun perin tullut esille entisen HTM-tilintarkastajat ry:n kautta, mutta projektin aikana yhteisö yhdistyi KHT-yhdistyksen kanssa. Lopulta päädyin tekemään työn Oulun ammattikorkeakoulu toimeksiantajanani.

Työn tietoperustassa kerrotaan ensin tilintarkastajan tehtävistä, jonka jälkeen käsitellään hyväksytyjä tilintarkastajia Suomessa. Myös tilintarkastajan riippumattomuutta ja vastuuta sekä tilintarkastusvelvollisuutta käsitellään samassa osassa tietoperustaa. Tämän jälkeen kerrotaan tilintarkastajajärjestelmän tulevaisuudesta ja muutoksista. Lopuksi esitellään vielä hieman tarkemmin sitä, millä tavoin tradenomi voi suuntautua tilintarkastajaksi. Aineisto on kerätty alan kirjallisuudesta, tilintarkastuslaista, sekä esimerkiksi erilaisia työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja käyttäen.

Tutkimus on tehty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Pohjois-Suomen tradenomitauksisille tilintarkastajille ja muille sidosryhmille tehtiin kysely Webropol-ohjelman avulla. Kysely lähetettiin kuudelletoista henkilölle, joista seitsemän vastasi siihen. Haastattelun tarkoituksena oli selvittää tilintarkastajina toimivien tradenomien omia kokemuksia ja niistä syntyneitä mielipiteitä aiheeseen. Koska heitä löytyi vähän, laajennettiin kyselyä sidosryhmiin, kuten esimerkiksi johtotehtävissä työskenteleviin tilintarkastajiin. Näin saatiin kerättyä vastauksia eri näkökulmista, mikä toi lisäarvoa tutkimukselle.

Tutkimustuloksista selviää, että suuret tilintarkastusyhteisöt suosivat yliopiston käyneitä henkilöitä. Tradenomin on tärkeää suunnitella opintonsa oikein jo opintojen alkuvaiheessa, jotta hän saa tilintarkastajatutkintoon tarvittavat opinnot käytyä opiskelunsa aikana. Myös työkokemusta on tärkeä saada kartutettua. Lisäksi tradenomeille suositeltiin lisäkouluttautumista, joka voi parantaa mahdollisuuksia työmarkkinoilla. Vaikka kilpailu on kovaa, oikea luonne kuitenkin auttaa; motivoituneella ja päättäväisellä tradenomilla ei pitäisi olla erityisiä vaikeuksia tilintarkastajan uralle suunnatessa.

Asiasanat: tradenomi, tilintarkastaja, tilintarkastus, tilintarkastajajärjestelmän uudistaminen

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Business Economics, Financial Administration

Author: Kati Asmundi

Title of thesis: The Challenges of a Bachelor of Business Administration When Aiming for the Auditor's Career

Supervisor: Nina Kukkonen

Term and year when the thesis was submitted: Fall 2014

Number of pages: 40 + 6 attachment

Aim of this thesis was to find out what kind of challenges a Bachelor of Business Administration may encounter when heading for an auditor's career. When I first started to research this question I wanted to find out experiences from BBAs who work as auditors. This subject is very topical right now because the Finnish auditor system is going to be reformed in near future. The topic of this thesis originally came out in cooperation with HTM-tilintarkastajat ry. However HTM-tilintarkastajat and KHT-yhdistys united during the project so ultimately this thesis was commissioned by Oulu University of Applied Sciences.

The knowledge base of this study first describes tasks of auditor and afterwards deals with certified auditors in Finland. Also an auditor's independence and responsibility as well as audit requirements are dealt with in the same section of the knowledge base. Next the study describes the future changes of the auditor system. Finally this thesis presents a bit more specifically how a BBA can be directed to become an auditor. The material was collected from professional literature, the Auditing Act and for example publications of the Ministry of Employment and the Economy.

The research was implemented with the qualitative research method. The survey was conducted with Webropol program and sent to auditor BBAs in northern Finland and also to other stakeholders. The questionnaire was sent to sixteen persons, seven of whom responded. Purpose of the survey was to determine the auditor BBA's own experiences and opinions on the subject. Because only few of them were found the survey was extended to include the stakeholders such as auditors working in management positions. This resulted in responses from different angles which brought extra value for the research.

The results of the research show that large audit corporations prefer university graduates. It is important that a BBA plans his studies properly at the early stage of school so that he can accomplish all studies needed for the auditor's examination. Working experience is also important. The results would also recommend additional education to BBAs which can enhance opportunities in the labor market. Competition is intense in this area. However, the right character can help; a highly motivated and determined BBA should not have significant difficulties when aiming for an auditor's career.

Keywords: Bachelor of Business Administration, BBA, auditor, audit, auditor system reform

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TILINTARKASTAJA OSAKEYHTIÖSSÄ	8
2.1	Tilintarkastajan tehtävät.....	8
2.2	Hyväksytty tilintarkastaja	15
2.2.1	HTM-tilintarkastaja	15
2.2.2	KHT-tilintarkastaja.....	17
2.3	Tilintarkastajan riippumattomuus ja vastuu.....	18
2.4	Tilintarkastusvelvollisuus	20
3	TILINTARKASTAJAJÄRJESTELMÄN TULEVAISUUS	22
3.1	Tavoitteena yhteinen koulutus.....	22
3.2	Tilintarkastajien auktorisointi ja valvonta	23
3.3	Tilintarkastajien tarve ja riittävyys.....	24
4	TRADENOMI JA TILINTARKASTUS.....	26
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	28
5.1	Tutkimusmenetelmä	28
5.2	Aineiston hankinta	29
5.3	Aineiston käsittely ja analysointi	29
6	TULOKSET.....	31
6.1	Vastaajien taustatiedot	31
6.2	Syventävät kysymykset	32
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	35
	LÄHTEET.....	39
	LIITTEET	41

1 JOHDANTO

Tradenomi on koulutuksena hyvä pohja mitä moninaisimpiin tehtäviin. Alemman korkeakoulutason tutkinto antaa mahdollisuudet ryhtyä myös tilintarkastajaksi. Suomessa ei tradenomikoulutuksen omaavia tilintarkastajia kuitenkaan kovin valtavasti ole verrattuna esimerkiksi kauppatieteiden maistereihin. Tässä opinnäytetyössä on tarkoitus selvittää, mikä tähän ilmiöön on syynä ja mitä mahdollisia esteitä tai ennakkoasenteita tradenomi voi kohdata matkallaan tilintarkastajaksi. Tutkimuksellani pyrin siis löytämään vastauksen seuraavaan kysymykseen: ”Millaisia esteitä ja haasteita tradenomi voi kohdata alkaessaan tilintarkastajaksi?”.

Nykyistä tilintarkastajajärjestelmää ollaan uudistamassa lähitulevaisuudessa. Tähän asti järjestelmä on ollut hajanainen ja tilintarkastajan tutkintoon vaadittavan peruskoulutuksen on voinut hankkia monella tavalla. Suomessa on lähivuosina tarkoitus ottaa käyttöön uudenlainen peruskoulutus kaikille uusille tilintarkastajille. Tämä yhtenäinen koulutus tulee mahdollisesti muuttamaan myös tradenomien asemaa tilintarkastusyhteisöjen työmarkkinoilla. Uudistus on otettu huomioon tutkimusta tehdessä ja se onkin yksi työn taustalla olevista keskeisistä ajatuksista.

Opinnäytetyöni tietoperusta voidaan jakaa kolmeen osaan: tilintarkastajien toimintaan osakeyhtiössä, alan tulevaisuuden muutoksiin sekä tradenomitutkinnon soveltuvuuteen tilintarkastajatutkintoa ajatellen. Työn tietoperustana on käytetty alan kirjallisuutta sekä useita internetjulkaisuja esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön sekä KHT-yhdistyksen sivuilta. Näiden lisäksi tilintarkastuslaki on ollut tietoperustan yhtenä keskeisenä lähteenä.

Keskeisinä käsitteinä tässä työssä ovat tradenomi, tilintarkastaja, tilintarkastus ja tilintarkastajajärjestelmän uudistaminen. Tradenomi on kaupallisen alan ammattikorkeakoulututkinto, jonka laajuus on 210 opintopistettä. Tämä vastaa kolmen ja puolen vuoden opintoja. Tilintarkastaja taas suorittaa yritykseen tai yhteisöön tilintarkastuksen, joka sisältää muun muassa tilinpäätöksen, kirjanpidon ja hallinnon tarkastuksen. Tilintarkastajajärjestelmän uudistaminen on myös keskeisessä osassa tätä työtä, sillä aihe on tällä hetkellä erittäin ajankohtainen. Näillä uudistuksilla tulee olemaan vaikutuksia myös tradenomin ja tilintarkastuksen suhteeseen. Keskeisiä käsitteitä on määritelty tarkemmin ja laajemmin työn tietoperustassa.

Empiirinen osuus opinnäytetyössäni taas on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimus on toteutettu Webropol-ohjelmalla, jolloin vastaajat ovat voineet vastata kysymyksiin internetse-laimeen avautuvassa kyselyssä. Kohdehenkilöiksi kyselyyn valittiin tilintarkastajina toimivia tradenomeja Pohjois-Suomen alueelta. Heidän lisäksi vastauksia pyydettiin vielä suurten tilintarkastusyhteisöjen johtohenkilöiltä, jotka myös toimivat Pohjois-Suomen alueella. Kaikki kyselyyn vastanneet olivat ammatiltaan ainakin osa-aikaisia tilintarkastajia.

Tutkimuksen tulokset käydään läpi kuudennessa luvussa. Tulokset on jaettu kahteen osaan. Ensimmäiseksi käsitellään vastaajien taustatietoja ja toiseksi avointen kysymysten vastauksia. Luvussa käydään läpi esimerkiksi vastaajien näkemyksiä tradenomien houkuttelevuudesta tilintarkastusyhteisöissä ja sitä, kannattaako tradenomin hankkia lisäkoulutusta työllistyäkseen paremmin tilintarkastusalalle. Vastaukset avoimiin kysymyksiin löytyvät myös liitteestä 2.

Projektin alkaessa opinnäytetyön toimeksiantajana oli tarkoitus olla HTM-yhdistys. Kesken projektin HTM-yhdistys kuitenkin yhdistyi KHT-yhdistyksen kanssa. Tästä johtuen yhteistyöstä ei saatu enää sovittua ajoissa ja lopulta Oulun ammattikorkeakoulu toimi toimeksiantajanani. Olen kuitenkin saanut aiemman HTM-yhdistyksen Oulun jäseneltä tukea tutkimuksen toteutuksessa. Aihe on tuntunut muutenkin kiinnostavan useita tahoja projektin aikana.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on siis selvittää, millaisia esteitä ja haasteita tilintarkastajaksi aikova tradenomi voi kohdata. Aihe on rajattu koskemaan Pohjois-Suomen alueen tradenomeja, mutta toki tuloksia voi joissain määrin yleistää Suomen muihinkin tradenomeihin. Tänä päivänä työn perässä liikutaan kuitenkin yhä enemmän, joten siitäkin syystä aihetta ei tule katsoa liian kapeakatseisesti.

2 TILINTARKASTAJA OSAKEYHTIÖSSÄ

Usein varsinkin suurimmissa yrityksissä niiden omistajat tai osa heistä ei itse osallistu yrityksen päivittäiseen toimintaan. Omistajat tarvitsevat luotettavaa tietoa yrityksensä hallinnosta ja taloudesta, mutta toiminnan valvontaan ja tarkastukseen heillä ei usein ole käytännön mahdollisuutta. Heiltä voi myös puuttua ammattitaito tehtävään, ja joskus yksityiskohtaisen informaation saamiseen voi olla laillisia esteitäkin. Ulkopuoliset asiantuntijat eli tilintarkastajat ratkaisevat tämän ongelman suorittamalla tarkastustyön omistajien puolesta. (Korkeamäki 2008, 9.)

Yrityksessä tilintarkastajan tehtävänä on ennen kaikkea valvoa yrityksen omistajien etua, sillä omistajat ovat tilintarkastajien toimeksiantajia. Tilintarkastajien tekemästä työstä hyötyvät muutkin, kuten esimerkiksi yrityksen luotonantajat, tavarantoimittajat ja yhteistyökumppanit. Näiden muiden tahojen etujen mukaista on, että ulkopuolinen, objektiivinen taho ottaa kantaa yrityksestä annetun taloudellisen tiedon oikeellisuuteen. Tilintarkastus lisää yritysten luotettavuutta, mikä on koko yhteiskunnan etu. Erilaisten viranomaisten, kuten verottajan, valvonnan tarve vähenee, kun yrityksissä suoritetaan luotettava tilintarkastus. (Korkeamäki 2008, 9.)

Tilintarkastaja ei kuulu tarkastamansa yrityksen johtoelimiin, eikä hän voi ottaa osaa johdolle kuuluvan päätöksentekoon. Tilintarkastus on aina luonteeltaan toteavaa, eikä koskaan toimintaa ohjaavaa tai määrävää. Tilintarkastuksen tarkoituksena ei ole tarkastaa kaikkia liiketapahtumia tai ensi sijaisesti etsiä väärinkäytöksiä. Tarkoituksena on sen sijaan saada riittävä varmuus siitä, että tilinpäätös ei sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Mahdollisesta väärinkäytöksestä tilintarkastajalla on kuitenkin raportointivelvollisuus. (Korkeamäki 2008, 10.)

2.1 Tilintarkastajan tehtävät

Osakeyhtiössä tilintarkastajan valitsee yhtiökokous (Blummé 2008, 168). Tilintarkastajalla tarkoitetaan osakeyhtiölaissa hyväksytyä luonnollista henkilöä tai tilintarkastusyhteisöä. Konsernitasolla emoyhtiön tilintarkastajan on tarkastettava myös konsernitalinpäätös, sekä varmistuttava siitä, että konserniin kuuluvien yhtiöiden tilintarkastus on suoritettu asianmukaisesti (Tilintarkastuslaki, 13.4.2007/459).

Tilintarkastus käsittää tilintarkastuslain mukaan yhtiön tilikauden tilinpäätöksen, kirjanpidon, toimintakertomuksen sekä hallinnon tarkastuksen. Kirjanpitolakiin perustuen osakeyhtiö on aina kirjanpitovelvollinen. Laskentatoimi, kirjanpito ja tilinpäätös toimivat yhdessä yhtiön toiminnan numeerisena kuvaajana. Tilintarkastustoimenpiteillä halutaan varmistua tilinpäätöksen sekä toimintakertomuksen lukujen ja muiden tietojen oikeellisuudesta. Tarkastustoimenpiteiden valinta perustuu harkintaan sekä arvioihin, onko tilinpäätöksessä riskiä väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaan olennaiseen virheellisyyteen. (Blummé 2008, 43–44, 66.)

Tilintarkastusprosessi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen: suunnittelu, toteuttaminen ja päättäminen. Suunnitteluvaiheessa tilintarkastaja suorittaa toimeksiannon alustavat toimenpiteet, joihin kuuluu asiakassuhteen ja tilintarkastustoimeksiannon jatkamista koskevien toimenpiteiden suorittaminen, eettisten vaatimusten, kuten riippumattomuusvaatimuksen täyttymisen arviointi sekä käsityksen muodostaminen toimeksiannon ehdoista. Tämän lisäksi tilintarkastaja perehtyy toimeksiantajaan, hankkii tietoa siitä ja luo tilintarkastuksen kokonaisstrategian. Tämän jälkeen hän laatii tilintarkastussuunnitelman. Tarkastuskohteeseen perehtyminen auttaa tilintarkastajaa tunnistamaan keskeiset tapahtumat ja toiminnot, joilla saattaa olla olennainen vaikutus tarkastuskohteen tilinpäätökseen. Toteuttamisvaiheessa suoritetaan tarkastussuunnitelman mukaiset tarkastustoimenpiteet, joista on kerrottu tarkemmin seuraavaksi. Päättämisvaiheessa kartoitetaan toimenpiteiden tulokset ja tehdään johtopäätökset sekä laaditaan tarkastuksen perusteella tarpeelliset raportit, kuten tilintarkastuskertomus. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 219.)

Yrityksestä saatavan taloudellisen informaation tärkein lähde on tilinpäätös (Korkeamäki 2008, 9). Tilinpäätöksellä tarkoitetaan tavanomaisia tilinpäätösraportteja: tuloslaskelmaa, tasetta, rahoituslaskelmaa ja liitetietoja (Blummé 2008, 56–58). Tase kuvaa tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa ja tuloslaskelma tuloksen muodostumista. Rahoituslaskelmassa annetaan selvitys varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana. Liitetiedot ovat näiden kaikkien edellä mainittujen osien liitteenä olevia tietoja. (Korkeamäki 2008, 47.)

Tilintarkastajan tehtävänä on tarkastaa, onko tilinpäätös olennaisilta osin laadittu voimassa olevien lakien ja säännösten mukaisesti. Tämän lisäksi tilintarkastajan tehtävänä on tarkastaa, antaako tilinpäätös oikeat ja riittävät tiedot tarkastuskohteen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Jotta nämä tavoitteet saavutettaisiin, tulee tilinpäätöstarkastuksessa saada riittävä varmuus siitä, että taseen ja tuloslaskelman tiedot perustuvat kirjanpitoon. Myöskin varmistetaan, että taseen varat ja velat ovat olemassa ja että ne ovat tarkastuskohteen varoja ja velkoja ja että ne on

oikein arvostettu. Lisäksi tulee saada riittävä varmuus siitä, että tuloslaskelma antaa oikean kuvan tilikauden tuloksen muodostumisesta ja että tilinpäätöksessä on esitetty kaikki lain ja hyvän kirjanpitoavan edellyttämät tiedot täydellisinä. (Korkeamäki 2008, 9, 46.)

Tilinpäätöksestä tulee tilintarkastuksessa tarkastaa ainakin tilinpäätöksen tekninen oikeellisuus, määräaikojen noudattaminen, tilinpäätöksen ulkoiset muutokysymykset sekä toiminnan jatkuvuuden edellytykset. Lisäksi tulee tarkastaa katko, rahoituslaskelma, liitetiedot, tase-erien olemassaolo, arvostus ja ryhmittely sekä tuloslaskelmaerien oikeellisuus ja ryhmittely. Tilinpäätöksen teknisen täsmäytyksen tarkoituksena on varmistua tilinpäätöksen numeerisesta oikeellisuudesta ja siitä, että tilinpäätös on johdettu oikein kirjanpidosta. Tarkastuksessa selvitetään täsmäävätkö tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma, liitetiedot ja tilinpäätöserittelyt kirjanpitoon ja keskenään. Tällaisesta teknisestä tarkastuksesta voisi olla esimerkkinä pääkirjan loppusaldojen täsmäytykset tilikohtaiseen taseeseen ja tuloslaskelmaan. Lisäksi joskus voi olla tarpeen tarkistaa tilinpäätöksessä olevia laskutoimituksia taulukkolaskentaohjelman avulla. (Korkeamäki 2008, 47–48.)

Kirjanpitolain mukaan tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Yhtiöjärjestyksessä tai vastaavassa voi olla määräyksiä myös tätä lyhemmästä määräajasta. Tilintarkastaja valvoo, että tilinpäätökseen ja hallintoon liittyviä määräaikoja on noudatettu. Ellei tilinpäätöksen valmistumisajankohtaa koskevaa määräystä ole noudatettu, on tilintarkastajan yleensä syytä ilmoittaa siitä tilintarkastuskertomuksessa oman harkintansa mukaan. (Korkeamäki 2008, 50.)

Tilinpäätöksen ulkoisten muutokysymysten tarkastuksessa verrataan tuloslaskelman ja taseen rakennetta ja nimikkeitä kirjanpitoasetuksissa säädettyihin kaavoihin. Asetuksessa on annettu yksityiskohtaiset tuloslaskentakaavat erimuotoisille yhtiöille, mutta tasekaava on kaikille kirjanpitovelvollisille yhteinen. Lisäksi asetuksessa on määräykset tuloslaskelman ja taseen esittämistavan jatkuvuudesta, kaavoja yksityiskohtaisemmasta esittämistavasta sekä tuloslaskelma- ja tase-erittelyjen yhdistämisestä, uudelleennimeämisestä ja poisjättämisestä. Kirjanpitolautakunnan antamassa yleisohjeessa selviää hyvän kirjanpitoavan mukainen tuloslaskelma- ja tasekaavojen vähimmäisisältö sekä ohje osakeyhtiön oman pääoman esittämisestä taseessa. Näiden lisäksi on tarkastettava kirjanpitolaissa säädettyjen tasekirjan sisältöä ja muutoseikkoja koskevien säännösten noudattaminen. Nämä säännökset ovat yksityiskohtaisia ja yksiselitteisiä, joten tilintarkastaja voi olettaa niiltä melko suurta täsmällisyyttä. (Korkeamäki 2008, 51–52.)

Toiminnan jatkuvuuden (going concern –periaate) olettaus tarkoittaa, että talousyksikön toiminnan oletetaan jatkuvan koko ajateltavissa olevan tulevaisuuden ajan. Tämä tarkoittaa, että yhtiön liiketoimintaa ei uhkaa konkurssi, eikä sitä olla lopettamassa. Tilintarkastuksen yhteydessä tilintarkastajan tulee selvittää, voidaanko tätä kirjanpitolain yleisiin tilinpäätösperiaatteisiin lukeutuvaa oletusta soveltaa tilinpäätöksen laatimisen perustaksi. Tällä asialla on merkitystä esimerkiksi arvioitaessa menojen aktivointiedellytyksiä. Tilintarkastajan on harkittava, liittyykö tarkastuskohteen toiminnan jatkuvuuteen epävarmuustekijöitä, jotka täytyisi esittää tilinpäätöksessä. Näitä tekijöitä olisivat esimerkiksi heikot kannattavuuden ja rahoituksen tunnusluvut tai avainhenkilöiden irtisanoutuminen. (Korkeamäki 2008, 54.)

Katko on ammattitermi, joka tarkoittaa liiketapahtumien kohdistamista tilikaudelle. Kun katko on oikein tehty, on liiketapahtumat kirjattu suoriteperusteen mukaisesti. Toisin sanoen menon kirjaamisperusteena on ollut tuotannontekijän vastaanottaminen ja tulon kirjaamisperusteena suoritteen luovuttaminen. Tilintarkastaja varmistaa, että tilikauden liikevaihtoon kirjattujen myyntilaskujen sisältämät suoritteet on luovutettu asiakkaille ennen tilikauden päättymistä ja että kaikki tilikaudella luovutetut suoritteet on laskutettu ja kirjattu yrityksen tilikauden liikevaihtoon. Menojen osalta vastaavasti on varmistuttava siitä, että tilikauden menoiksi kirjattujen ostolaskujen tai muiden tositteiden sisältämät tuotannontekijät on vastaanotettu ennen tilikauden päättymistä ja että kaikista vastaanotetuista tuotannontekijöistä on kirjattu tilikauden kirjanpitoon lasku tai muu tosite. (Korkeamäki 2008, 65.)

Rahoituslaskelma on tilinpäätöksen erillinen osa, jolla annetaan selvitys varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikaudella. Kirjanpitoasetuksessa on määritetty yleisluontoiset säännökset rahoituslaskelman laatimisperiaatteista sekä sen esittämistavasta. Rahoituslaskelma tulee laatia rahavirtalaskelmana, ja rahavirrat tulee esittää jaettuna kolmeen ryhmään: liiketoiminnan, investointien sekä rahoituksen rahavirtoihin. Tilintarkastajan tulee selvittää, onko se tehty laskentateknisesti oikein. Rahoituslaskelman tavoitteena on antaa tilinpäätöksen käyttäjälle informaatiota sen arvioimiseksi, miten yhtiö on aikaansaanut rahavirtaa ja mihin se on sitä käyttänyt. Lisäksi sen avulla tulee voida arvioida tulevia rahavirtoja. (Korkeamäki 2008, 66–67.)

Liitetiedot ovat siis taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman liitteenä ilmoitettavia tietoja. Liitetiedot ja liitetietojen erittelyt sisältyvät tilinpäätökseen. Liitetiedot ovat osa julkista tilinpäätöstä, kun taas liitetietojen erittelyt ovat yhtiön sisäisiä asiakirjoja. Osakeyhtiölaissa on määräyksiä liitetietojen antamisesta. Tilintarkastajan on varmistuttava siitä, että kaikki pakolliset liitetiedot on annettu ja

niistä on laadittu tarpeelliset erittelyt. Lisäksi tulee varmistua, että kaikki annetut tiedot ovat kirjanpidon sekä tosiasioiden mukaisia ja että tiedot on esitetty hyvän kirjanpitotavan mukaisesti. (Korkeamäki 2008, 67.)

Tase-erien tarkastus voidaan jakaa kolmeen tärkeään tarkastuksen kohteeseen. Ensimmäiseksi tilintarkastajan tulee varmistua, että taseen varat ja velat ovat olemassa ja kuuluvat tarkastuskohteelle. Tämä tarkastetaan esimerkiksi täsmäyttämällä myyntisaamiset myyntireskontraan ja asiakailta saadut saldovahvistukset asiakassaldoihin. Toiseksi täytyy varmistua, että varat ja velat on arvostettu taseessa oikein. Nämä arvostetaan varovaisuuden periaatteen mukaisesti, eli varat riittävän pieninä ja velat riittävän suurina. Kolmanneksi tilintarkastaja tarkistaa, että tase-erät on esitetty asianmukaisissa taseen ryhmissä. (Korkeamäki 2008, 55, 58, 60.)

Tuloslaskelmaerien tarkastus taas jaetaan kahteen osioon, tuloslaskelman analyttiseen tarkistukseen sekä tuloslaskelmaerien oikean esittämisen varmistamiseen. Analyttisellä tarkastuksella etsitään poikkeuksellisia eriä tai kehityssuuntia tai testataan tuloslaskelman lukujen summaarista mielekkyyttä. Tähän voi kuulua tilikohtainen vertaaminen edellisen tilikauden vastaaviin lukuihin, tai erilaisten tunnuslukujen laskeminen. Tuloslaskelmaerien ryhmittelyn tarkastuksessa tarkastetaan tuloslaskelmaerien oikea sijoittuminen kirjanpitoasetuksen tuloslaskelmakaavaan. Tämä on vastaava tarkastus, mikä tase-erillekin tehdään. (Korkeamäki 2008, 61, 63.)

Kirjanpidon tarkastuksessa tilintarkastaja pyrkii selvittämään, onko kirjanpitoa pidetty kirjanpitolain mukaisesti ja antaako kirjanpito oikeaa ja luotettavaa tietoa tilinpäätöksen laatimista varten. Kirjanpidossa on kirjanpitolain mukaan noudatettava hyvää kirjanpitotapaa. Hyvä kirjanpitotapa on kirjanpitoammattilaisten yleisesti noudattama hyvä käytäntö. Se muodostuu ensisijaisesti lainsäädännöstä, mutta sitä ohjaa myös vakiintunut käytäntö. Tärkein hyvän kirjanpidon lähde on kirjanpitolautakunta KILA, sen antamat yleisohjeet, lausunnot ja muut kannanotot. (Blummé 2008, 44–46.)

Toimintakertomuksen sekä hallinnon tarkastus on suomalainen erityispiirre. Toimintakertomuksen tarkoituksena on kertoa yhtiön toiminnasta. Se ei varsinaisesti liity tilinpäätökseen, mutta se liittyy olennaisena osana tasekirjaan. Hallinto on käsitteenä laaja, mutta siihen sisältyy muun muassa valvonta, päätöksenteon läpinäkyvyys sekä tiedottaminen eli se, että osakkeenomistajat ja muut sidosryhmät saavat riittävästi tietoa yhtiöstä. (Blummé 2008, 56, 58.)

Hyvän tilintarkastustavan lähteenä toimivat International Auditing and Assurance Standards Boardin (IAASB) laatimat sekä International Federation of Accountantsin (IFAC) hyväksymät ja julkaisemat kansainväliset tilintarkastusstandardit, eli ISA-standardit. Sekä HTM- että KHT-yhdistys ovat sitoutuneet näihin IFACin jäseninä. IFAC on laskentatoimen ammattilaisten muodostama maailmanlaajuinen järjestö, joka toimii yleisen edun puolesta. Järjestö julkaisee vuosittain käsikirjan, joka käännetään suomeksi KHT-yhdistyksen toimesta. Käsikirja sisältää kaikki voimassaolevat tilintarkastus- ja varmennusstandardit mukaan lukien eettiset ohjeet. Uusia ohjeita hyväksytään KHT-yhdistyksen hallituksen päätöksellä tilintarkastusstandardeiksi Suomessa. (Blummé 2008, 67.)

Tilintarkastaja voi suorittaa kahdentyyppisiä varmennustoimeksiantoja. Kohtuullisen varmuuden (Reasonable assurance) antavissa toimeksiannoissa tilintarkastaja hankkii riittävän, mutta ei kuitenkaan täydellisen varmuuden siitä, että tarkastettavaan aineistoon ei sisälly olennaisia virheitä tai puutteita. Rajoitetun varmuuden (Limited assurance) antavissa toimeksiannoissa tilintarkastaja hankkii rajoitetun varmuuden siitä, että aineistoon ei sisälly olennaisia virheitä tai puutteita. Kohtuullisen varmuuden antava toimeksianto on esimerkiksi tilintarkastustoimeksianto. Rajoitetun varmuuden antava toimeksianto taas voi olla esimerkiksi yleisluontoista tarkastusta koskeva toimeksianto. (Blummé 2008, 69–70.)

Riskiperusteisessa tilintarkastuksessa pyritään hankkimaan tilintarkastustoimenpitein kohtuullinen varmuus siitä, ettei tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa ole olennaista virheellisyttä tai puutetta. Tähän kuuluu ainakin kolme vaihetta. Ensin tilintarkastaja pyrkii arvioimaan merkittävän riskin mahdollisuutta tilinpäätöksessä. Toiseksi perustuen tähän laadittuun arvioon, tilintarkastaja suunnittelee ja suorittaa tarvittavat lisätarkistustoimenpiteet tavoitteena pienentää olennaisen virheen mahdollisuutta tilinpäätöksessä tarpeeksi alhaiselle tasolle. Kolmanneksi tilintarkastaja laatii ja muotoilee tilintarkastuskertomuksen tarkastushavaintojensa ja tarkastusnäytön perusteella. Riskiperusteinen tilintarkastus edellyttää, että tilintarkastaja ymmärtää yrityksen ja kykenee arvioimaan ja tunnistamaan tilinpäätöksessä olevan olennaisen virheen riskin. (Blummé 2008, 87–88, 101.)

Kun tilintarkastus on tehty, tilintarkastajan täytyy tehdä siitä tilinpäätökseen merkintä, jossa viitataan tilintarkastuskertomukseen. Tilintarkastajan on annettava jokaiselta tilikaudelta päivätty ja allekirjoitettu tilintarkastuskertomus. Tilintarkastuskertomuksessa on yksilöitävä sen kohteena oleva

tilinpäätös, sekä ilmoitettava tilinpäätöksen laatimisessa noudatettu tilinpäätössäännöstö. Tilintarkastuskertomuksessa on myös ilmoitettava kansainvälisten tilintarkastusstandardien noudattamisesta. Tilintarkastaja antaa kertomuksessa lausunnon siitä, antavatko tilinpäätös ja toimintakertomus oikeat ja riittävät tiedot yhteisön tai säätiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Lisäksi tulee kertoa, ovatko toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ristiriidattomia. Mikäli lausuntoa tästä ei voi antaa, tulee tilintarkastajan ilmoittaa siitä tilintarkastuskertomuksessa. (Tilintarkastuslaki, 13.4.2007/459.)

Edellä mainitun lisäksi tilintarkastajan velvollisuutena on huomauttaa tilintarkastuskertomuksessa siitä, jos hallituksen jäsen, puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja taikka toimitusjohtaja tai muu vastuuvollinen on:

1. syyllistynyt tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhteisöä kohtaan; tai
2. rikkonut yhtiötä koskevaa lakia taikka yhtiön yhtiöjärjestystä, yhtiösopimusta tai sääntöjä.

Emoyrityksenä olevassa yhtiössä on tilintarkastajan annettava erityinen kertomus konsernista tilintarkastuslakia noudattaen. Tilintarkastajan tulee luovuttaa tilintarkastuskertomus yhtiön hallitukselle tai vastaavalle toimielimelle viimeistään kaksi viikkoa ennen sitä kokousta, jossa tilinpäätös on esitettävä vahvistettavaksi. Tilintarkastaja voi myös esittää hallitukselle, toimitusjohtajalle tai muulle vastuuvolliselle huomautuksia asioista, joita ei esitetä tilintarkastuskertomuksessa. Tällaiset asiat merkitään tilintarkastuspöytäkirjaan. (Tilintarkastuslaki, 13.4.2007/459.)

Tilintarkastuslaissa on veloitettu, että tilintarkastaja on velvollinen pitämään yllä ja kehittämään ammattitaitoaan. Tilintarkastajan on myös huolehdittava tilintarkastustyönsä laadusta ja osallistuttava laissa määrättyyn laaduntarkastukseen. Laissa on säädetty myös tilintarkastajan salassapitovelvollisuudesta. Tarkastaja ei saa ilmaista ulkopuoliselle tehtävänsä suorittamisen yhteydessä tietonsa saamaa seikkaa, ellei laissa toisin säädetä. (Tilintarkastuslaki, 13.4.2007/459.)

2.2 Hyväksytty tilintarkastaja

Tilintarkastajalla tarkoitetaan tilintarkastuslain mukaisesti hyväksyttyä luonnollista henkilöä tai tilintarkastusyhteisöä (Tomperi 2009, 17). Tilintarkastajan vaatimukset määritellään tilintarkastuslaissa. Osakeyhtiön tilintarkastajalta vaaditaan joko HTM- tai KHT-tutkinto. Tämän lisäksi tilintarkastajan tulee täyttää tilintarkastuslain yleiset kelpoisuusehdot. Näiden ehtojen mukaan tilintarkastajana ei voi toimia henkilö, joka on vajaavaltainen, liiketoimintakiellossa tai konkurssissa tai jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu. (Mähönen 2009, 315, 319.) Vajaavaltaiseksi henkilö voidaan katsoa esimerkiksi mielisairauden vuoksi. Myös alaikäinen henkilö on vajaavaltainen. Toimintakelpoisuutta taas voi rajoittaa tuomioistuin, jos henkilö on kykenemätön huolehtimaan taloudellisista asioistaan, eikä edunvalvojan määrääminen riitä turvaamaan hänen etujaan. Liiketoimintakieltoon voidaan määrätä talousrikoksista tuomittu henkilö. (Tomperi 2009, 18.)

Mikäli tilintarkastajaksi on valittu yksi tai useampi luonnollinen henkilö, on vähintään yhdellä heistä oltava asuinpaikka ETA-valtiossa. Yhteisössä tai säätiössä, jossa määräysvaltaa käyttää kunta tai kuntayhtymä, voidaan valita hyväksytyin tilintarkastajan lisäksi JHTT-tilintarkastaja tai -yhteisö. (Blummé 2008, 169.)

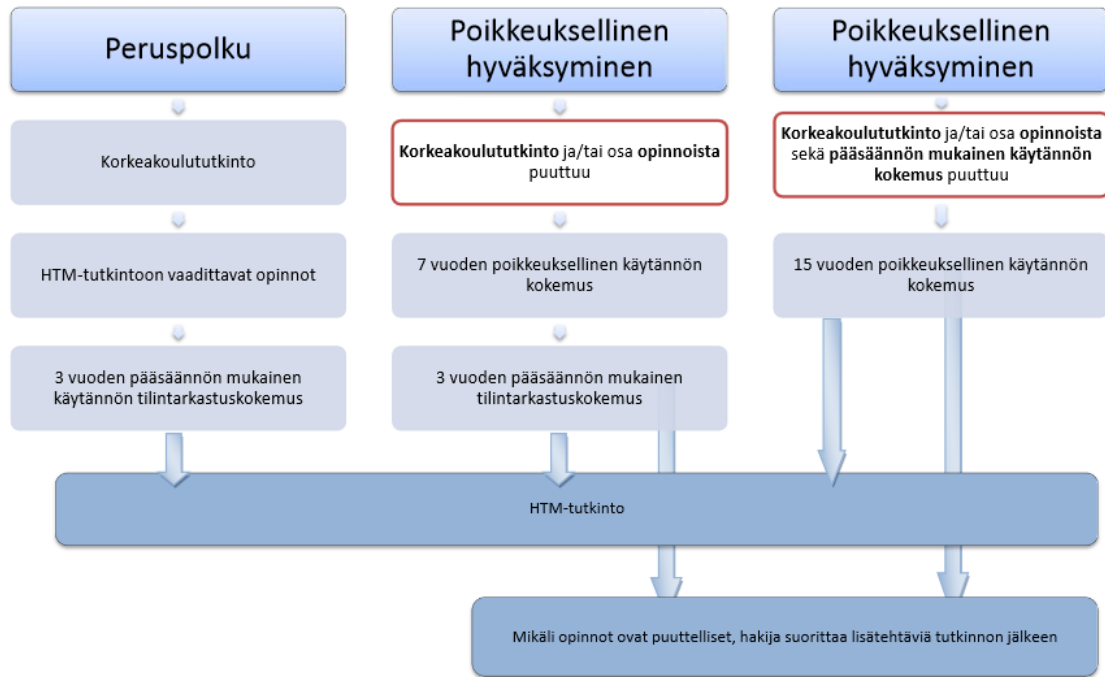
2.2.1 HTM-tilintarkastaja

HTM-tilintarkastajalla tarkoitetaan kauppakamarin tilintarkastusvaliokunnan eli TIVAn hyväksymää tilintarkastajaa. HTM-yhteisöllä taas tarkoitetaan saman valiokunnan hyväksymää tilintarkastusyhteisöä. (Mähönen 2009, 315.) Vuosittain järjestettävä HTM-tilintarkastajatutkinto kestää päivän. Sen järjestää keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta eli TILA. Tutkinnon suorittaneet ja muut vaatimukset täyttäneet tilintarkastajat merkitään TILAn tilintarkastajarekisteriin. HTM-nimikettä on oikeus käyttää vain rekisteriin merkityillä henkilöillä. (Tilintarkastuslautakunta 2014c, viitattu 5.10.2014.)

Kuviossa 1. esitetään kolme erilaista polkua HTM-tilintarkastajaksi. HTM-tutkintoon hyväksyminen edellyttää, että hakija on suorittanut alemman korkeakoulututkinnon ennen HTM-tutkintoon osallistumista. Korkeakoulututkinnoksi luetaan esimerkiksi ammattikorkeakoulun liiketalouden tutkinto. Tämän lisäksi hakijalla tulee olla suoritettuna tiettyjä opintoja, jotka määritellään työ- ja elinkeino-

ministeriön (TEM) asetuksissa. Hakijalla tulee olla myös tarvittava työkokemus. Käytännön työkokemusta täytyy olla vähintään kolme vuotta ammattimaisista tilintarkastuksen ja laskentatoimen tehtävistä viimeisen kymmenen vuoden ajalta. Pääsääntöisesti työkokemus voi olla yhteisön tai säätiön tilinpäätösten tilintarkastusta tai taloudellisten laskelmien tarkastamista HTM- tai KHT-tilintarkastajan ohjauksessa tai JHTT-tilintarkastajana. Kun nämä kaikki edellä mainitut vaatimukset täyttyvät, voi henkilö hakea HTM-tutkintoon kuvion 1. peruspolun esittämällä tavalla.

Kuviossa 1. esitetään peruspolun lisäksi, kuinka HTM-tutkinnon voi suorittaa, mikäli osa vaadituista opinnoista tai työkokemuksesta puuttuu. Jos hakijalla eivät täyty kaikki tutkintoon edellytettävät vaatimukset, voi hän silti saada poikkeuksellisen hyväksymisen, kunhan tietyt lisäedellytykset täyttyvät. Mikäli osa opinnoista tai korkeakoulututkinto puuttuu, voidaan hakija hyväksyä tutkintoon, jos hän on toiminut päätoimisesti seitsemän vuotta JHTT-tarkastajana tai saman verran toimitusjohtajan, toimitusjohtajan sijaisen, talousjohtajan, sisäisen tarkastajan tehtävissä tai muussa vastaavassa tehtävässä liiketoimintaa harjoittavassa yhteisössä tai säätiössä. Hakijan on tutkinnon yhteydessä suoritettava hyväksytysti vaadittuja oppiaineita käsittelevät lisätehtävät. Kuvion 1. toinen polku kuvaa tätä vaihtoehtoa. Jos korkeakoulututkinto ja/tai osa opinnoista sekä pääsäännön mukainen käytännön kokemus puuttuvat, voidaan hakija hyväksyä HTM-tutkintoon, mikäli hän on toiminut päätoimisesti 15 vuotta JHTT-tarkastajana tai saman verran aiemmin mainituissa muissa tehtävissä. Myös tässä tapauksessa hakijan tulee suorittaa lisätehtävät hyväksytysti. (Tilintarkastuslautakunta 2014a, viitattu 5.10.2014.) Tätä tilannetta kuvaa kolmas polku kuviossa 1.

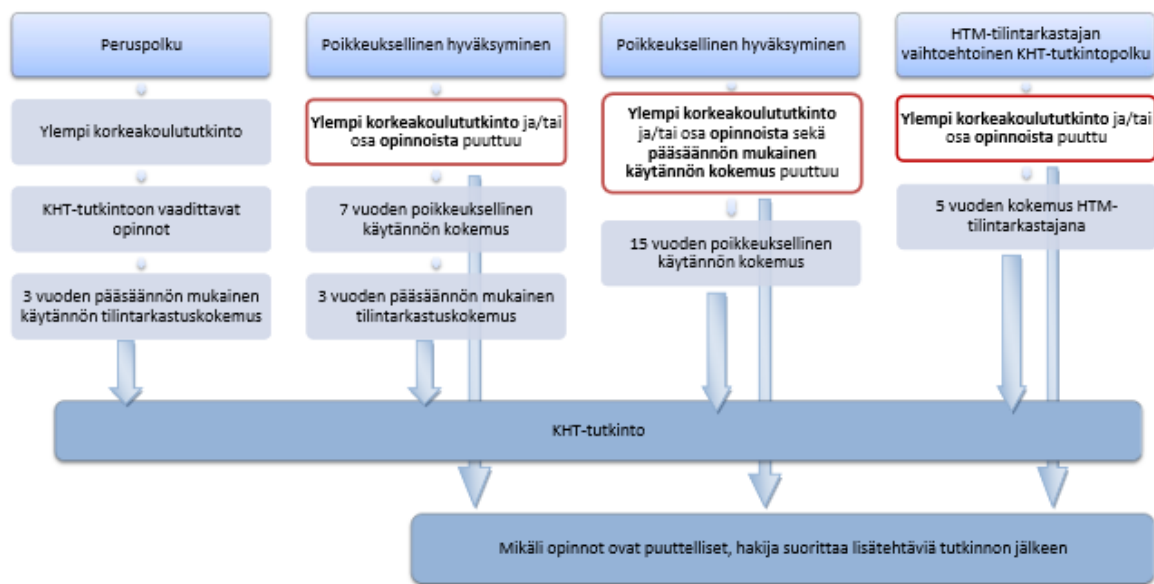
KUVIO 1. HTM-tutkinnon suorittaminen (Tilintarkastuslautakunta 2014a, viitattu 5.10.2014).

2.2.2 KHT-tilintarkastaja

KHT-tilintarkastaja on TILAn hyväksymä tilintarkastaja. Sama lautakunta hyväksyy myös KHT-yhteisön. (Mähönen 2009, 315.) Lyhenne KHT tulee sanoista keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja. Kaksi päivää kestävä tutkinto järjestetään vuosittain. Tutkinnon lisäksi henkilön tulee täyttää muut ehdot tullakseen hyväksytyksi TILAn pitämään tilintarkastajarekisteriin. Vain rekisteriin merkitty tilintarkastaja on oikeutettu käyttämään KHT-tilintarkastajan ammattinimikettä. (Tilintarkastuslautakunta 2014d, viitattu 24.9.2014.)

Kuviossa 2. esitetään, millaisia polkuja KHT-tutkintoon voi edetä. Ensimmäisestä polusta nähdään, että tutkintoon hyväksyminen edellyttää, että henkilö on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon. Tradenomien ylempi AMK-tutkinto luetaan tähän mukaan. Tämän lisäksi on oltava suoritettuna tilintarkastuksen ja laskentatoimen, oikeustieteen sekä kauppa- ja taloustieteellisiä opintoja, jotka on määritelty tarkemmin TEM:n asetuksissa. Koulutuksen lisäksi hakijalla täytyy olla käytännön kokemusta työstä. Hänellä täytyy olla vähintään kolmen vuoden käytännön kokemus vaativista tilintarkastuksen ja laskentatoimen tehtävistä viimeisen kymmenen vuoden ajalta.

Hakija voidaan hyväksyä poikkeuksellisesti, vaikka kaikki ehdot eivät täytyisikään, mikäli asetetut lisäehdot täyttyvät. Kuvion 2. kaksi keskimmäistä polkua esittävät näitä vaihtoehtoja. Jos hakijalla puuttuu ylempi korkeakoulututkinto ja/tai osa opinnoista, voi hän hakea tutkintoa, jos hän on toiminut seitsemän vuotta JHTT-tilintarkastajana. Myös seitsemän vuoden kokemus toimitusjohtajan, toimitusjohtajan sijaisen, talousjohtajan, sisäisen tarkastuksen päällikön tehtävistä tai muista vastaavista tehtävistä kelpaavat. Kolmannessa polussa esitetään, että jos hakijalta puuttuu ylempi korkeakoulututkinto ja/tai osa opinnoista sekä pääsäännön mukainen käytännön kokemus, voi sen korvata 15 vuoden työkokemuksella JHTT-tarkastajana tai edellä mainituissa muissa tehtävissä. Molempia poikkeuksellisia hyväksymisiä varten on hakijan suoritettava lisäksi vaaditut lisätehtävät. Kuvion 2. neljännessä polussa esitetään HTM-tilintarkastajan vaihtoehtoinen tutkintopolku. HTM-tilintarkastaja voi hakea KHT-tutkintoon, mikäli hänellä on viiden vuoden kokemus HTM-tilintarkastajan tehtävistä. (Tilintarkastuslautakunta 2014b, viitattu 24.9.2014.)

KUVIO 2. KHT-tutkinnon suorittaminen (Tilintarkastuslautakunta 2014b, viitattu 24.9.2014).

2.3 Tilintarkastajan riippumattomuus ja vastuu

Tilintarkastajan on noudatettava hyvää tilintarkastustapaa, kuten tilintarkastuslaissa on määritelty. Tilintarkastajan on suoritettava tarkastus ammattitaitoisesti, rehellisesti, objektiivisesti sekä huolellisesti yleinen etu huomioon ottaen. Hänen on myös noudatettava yhtiömiesten tai yhtiökokouksen

antamia erityisiä ohjeita, mikäli ne eivät ole ristiriidassa lain tai muiden noudatettavien sopimusten tai standardien kanssa. Tilintarkastajan on oltava riippumaton sekä järjestettävä toimintansa riippumattomuuden turvaavalla tavalla tilintarkastusta suorittaessaan. Jos edellytykset tähän puuttuvat, on hänen luovuttava tehtävästään. (Tilintarkastuslaki, 13.4.2007/459.)

Riippumattomuus on valitsijoiden sekä muiden sidosryhmien tilintarkastajaa kohtaan tunteman luottamuksen ehdoton edellytys. Riippumattomuuteen kuuluu, että tilintarkastaja ei osallistu tarkastettavan yhteisön päätöksentekoon, vaan toimii tilintarkastusta suorittaessaan itsenäisesti. Erityistä huomiota riippumattomuusvaatimukseen on kiinnitettävä silloin, kun tilintarkastajalla on taloudellisia tai muita etuuksia yhteisössä, tai hänellä on muu kuin tavanomainen liikesuhde yhteisöön. Lisäksi erityishuomiota tulee kiinnittää silloin, kun tarkastuksen kohteena on tilintarkastajan oma toiminta tai silloin, kun tilintarkastaja toimii oikeudenkäynnissä tai muussa asiassa yhtiön puolesta tai sitä vastaan. Myös silloin, kun tilintarkastajalla on läheinen suhde yhtiön johtoon kuuluvaan henkilöön tai kun tilintarkastajaa painostetaan, tulee riippumattomuuteen kiinnittää erityistä huomiota. (Tomperi 2009, 22–23.)

Tilintarkastuslain mukaan tilintarkastaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimesaan tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut yhtiölle (Tilintarkastuslautakunta 2014e, viitattu 24.9.2014). Tilintarkastajan seuraamusjärjestelmä voidaan jakaa kolmeen osaan. Kurinpidollisessa vastuussa tarkastellaan tilintarkastajan toiminnan moitittavuutta. Toiminta on voinut olla moitittavaa, vaikka konkreettisia seurauksia, kuten taloudellista vahinkoa ei olisikaan tapahtunut. Kurinpidolliset sanktiot eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan rangaistuksia, vaan ne ovat valvovan, hyvää tilintarkastustapaa tulkitsevan elimen osoittamia tilintarkastajan toimintaan kohdistuvia moitteita. Valvontaa suorittavat TILA ja TIVA, jotka voivat antaa tilintarkastajalle varoituksen tai huomautuksen. Nämä merkitään TILAn pitämään tilintarkastajarekisteriin. Varoitusmerkintä poistetaan rekisteristä kuuden vuoden kuluttua. Huomautus taas poistuu kolmen vuoden kuluttua. Hyväksynnän peruuttaa VALA joko kokonaan tai enintään kahden vuoden määräajaksi. (Tomperi 2009, 181–182.)

Vahingonkorvausvastuun edellytys on aina vahingon tapahtuminen. Tilintarkastajan tulee suorittaa tarkastus aina hyvän tilintarkastustavan mukaisesti, mihin kuuluu myös raportointivelvollisuus. Vahingonkorvausvelvollisuus voi syntyä myös silloin, kun tarkastustyö on suoritettu asianmukaisesti, mutta tilintarkastaja ei ole esimerkiksi esittänyt huomiota tilintarkastuskertomuksessa, vaikka siihen

olisi ollut aiheutta. Tilintarkastaja vastaa myös apulaisensa tahallisesta tai huolimattomuuttaan aiheutetusta vahingosta. Korvausvastuun syntyminen edellyttää, että on syntynyt vahinko, joka on rahassa mitattavissa ja vahinko on tilintarkastajan aiheuttama. Lisäksi vahingolla ja tilintarkastajan teolla tai laiminlyönnillä tulee olla syy-yhteys. Vahingonkorvausvastuuta käsitellään joko yleisessä alioikeudessa tai välimiesmenettelyssä. (Tomperi 2009, 181, 183.)

Rikosoikeudellinen vastuu voi syntyä vain, jos tilintarkastaja on syyllistynyt rikoslain tai muun lain perusteella rangaistavaan tekoon tai laiminlyöntiin. Hänet voidaan asettaa syytteeseen tuomioistuimessa ja hänelle voidaan tuomita rangaistus, mikäli hän on syyllistynyt rangaistavaksi säädettyyn tekoon. Teko edellyttää tahallisuutta. Vähäiset rikkomukset rangaistaan tilintarkastusrikoksena, joista on rangaistuksena sakkoa. Jos teko ei ole vähäinen, se rangaistaan tilintarkastusrikoksena, josta on rangaistuksena sakkoa tai vähintään kaksi vuotta vankeutta. Sakkorangaistukseen voidaan tuomita myös tilintarkastajan ammattinimikkeen luvattomasta käytöstä. (Tomperi 2009, 181, 186.) Myös HTM- ja KHT-yhteisöillä on kurinpidollinen vastuu ja korvausvastuu aiheuttamista vahingoista (Tilintarkastuslautakunta 2014e, viitattu 24.9.2014).

2.4 Tilintarkastusvelvollisuus

Tilintarkastusvelvollisuus määritellään tilintarkastuslain toisessa luvussa. Joissain tapauksissa tilintarkastajaa ei ole pakko valita. Mikäli muualla laissa ei toisin säädetä, voidaan tilintarkastaja jättää valitsematta esimerkiksi yhteisössä, jossa sekä päättäneellä että sitä edeltäneellä tilikaudella on täytynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

1. taseen loppusumma ylittää 100.000 euroa
2. liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200.000 euroa
3. palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä.

Jos kyse on julkisen kaupankäynnin kohteena olevasta yhtiöstä, on vähintään yhden yhtiömiesten, yhtiökokouksen tai vastaavan toimielimen valitseman tilintarkastajan oltava KHT-tilintarkastaja tai KHT-yhteisö. KHT-tilintarkastaja tai -yhteisö on valittava myös silloin, jos yhteisössä tai säätiössä päättäneellä tilikaudella täyttyy vähintään kaksi seuraavista edellytyksistä:

1. taseen loppusumma ylittää 25.000.000 euroa;
2. liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 50.000.000 euroa; taikka
3. yhteisön tai säätiön palveluksessa on keskimäärin yli 300 henkilöä.

Mikäli tilintarkastajaksi on valittu tilintarkastusyhteisö, tämän on ilmoitettava tilintarkastettavalle yhtiölle, kenellä tilintarkastusyhteisössä työskentelevällä tilintarkastajalla on päävastuu tilintarkastuksen toimittamisesta. Kyseisellä päävastuullisella tilintarkastajalla on oltava vähintään sama kelpoisuus, kuin tilintarkastusyhteisöllä. Konsernitasolla tytäryhtiön tilintarkastajaksi on valittava vähintään yksi emoyrityksen tilintarkastaja. (Tilintarkastuslaki, 13.4.2007/459.)

3 TILINTARKASTAJAJÄRJESTELMÄN TULEVAISUUS

Nykyinen tilintarkastajajärjestelmä on muutospaineessa. Kun eduskunta hyväksyi uuden tilintarkastuslain (459/2007), se ilmoitti edellyttävänsä, että hallitus valmistelee yhteistyössä tilintarkastajayhdistysten kanssa tilintarkastajien tutkintovaatimusten kokonaisuudistuksen niin, että kaikille tilintarkastajille on yhteinen perustutkinto, jonka jälkeen voidaan suorittaa erikoistumistutkinnot. Tämän selvitystyön tuloksena laadittiin raportti, jossa professori Edward Andersson kertoo näkemyksensä siihen, millaista tilintarkastusosaamista Suomessa tarvitaan tulevaisuudessa ja miten järjestelmää tulisi uudistaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010, 9.) Työ- ja elinkeinoministeriö asetti vuonna 2011 työryhmän valmistelemaan tilintarkastusjärjestelmän uudistamista ja kartoittamaan tilintarkastuslain muutostarpeet aiemman selvityksen perusteella. Työryhmä luovutti raporttinsa vuoden 2012 lopussa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, viitattu 5.10.2014.) Vuoden 2014 syyskuussa KHT-yhdistys antoi oman lausuntonsa tilintarkastajajärjestelmän uudistukseen liittyen. KHT-yhdistys oli pitkälle samaa mieltä hallituksen esityksen luonnoksen kanssa. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2014, ja uudet lait tulisivat voimaan 1.1.2016. (KHT-yhdistys 2014, viitattu 5.10.2014.)

3.1 Tavoitteena yhteinen koulutus

Tilintarkastustoiminnan on voitava seurata mukana nopeasti muuttuvaa maailmaa ja sen myötä kansainvälisen talouden kehitystä. Varsinkin suuria ja noteerattuja sekä monikansallisia yrityksiä koskevat tilinpäätösnormit yhtenäistyvät ja muuttuvat jatkuvasti. Pienten ja keskisuurten kotimaisien yritysten tilintarkastajia eivät koske niin suuret oppimis- ja kouluttautumispaineet, kuin yllä mainittujen suurten yritysten tilintarkastajia. Vaikkakaan tilintarkastusta koskevat säännökset ja vaatimukset eivät ole kovin erilaisia yrityksen koosta riippuen. Kuitenkaan ei voi olla tarkoituksenmukaista rasittaa kaikkia tilintarkastajia sellaisilla vaatimuksilla, jotka vain pieni osa heistä kohtaa käytännön elämässä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010, 10.)

Nykyään Suomessa on kolme tilintarkastajakategoriaa: HTM- KHT- ja JHTT. Eri tilintarkastajia koskevat säännökset eroavat toisistaan, mitä ei ole pidetty selkeänä eikä yhtenäisenä. Suomen järjestelmä on myös kansainvälisesti poikkeava. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010, 5.) Työ- ja elinkeinoministeriön selvityksen mukaan tilintarkastajille kannattaisi järjestää yhtenäinen perustutkinto. Sekä

vaativampiin yritystarkastuksiin että kuntasektorin tarkistuksiin vaaditaan erityisosaamista, jota ei ole järkevää sisällyttää tähän yhtenäiseen perustutkintoon. Perustutkinnon lisäksi tulisi siis voida suorittaa lisäpätevyyden antavia tutkintoja joko perustutkinnon yhteydessä, tai sen jälkeen. Perustutkinto rinnastuisi nykyiseen HTM-tutkintoon. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010, 21.)

Selvityksessä esitetään myös, että tilintarkastajan perustutkintoon osallistumisen edellytyksenä olisi alempi korkeakoulututkinto. Edellä mainittujen lisämoduulien suoritukseen vaadittaisiin ylempi korkeakoulututkinto. Näin ollen järjestelmän uudistaminen ei aiheuttaisi merkittäviä muutoksia tutkintovaatimuksiin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010, 25.)

3.2 Tilintarkastajien auktorisointi ja valvonta

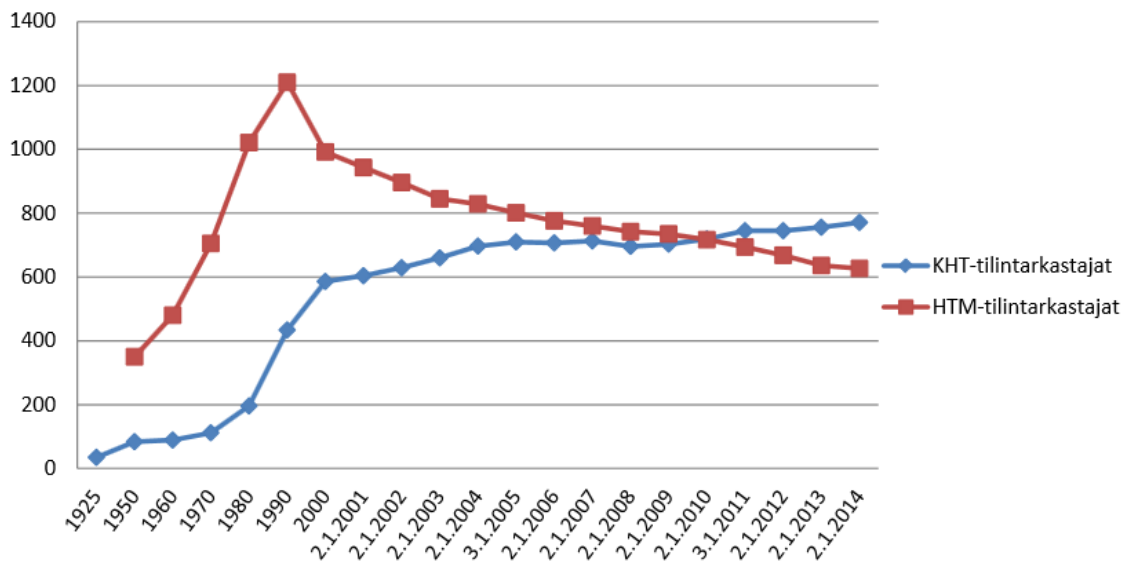
Mikäli tilintarkastajien koulutus otetaan käyttöön edellä mainitulla tavalla, vaatii se muutoksia myös valvonnan suhteen. Järjestelmän hajanaisuuden vuoksi myös valvonnan yhtenäisyyden ja tasalaatuisuuden varmistaminen on haasteellista. Valvontajärjestelmä on rakennettu tilintarkastajakategorioiden mukaisesti ja hajautettu usealle eri toimijalle. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010, 5.) Mikäli kaikilla tilintarkastajilla olisi yhteinen perustutkinto, olisi perusteltua, että auktorisoinnin suorittaisi kaikkien osalta sama elin. Tämä elin toimisi myös kaikkien tilintarkastajien ensi asteen valvojana. Tilintarkastajien valvontavallan hajottaminen eri valiokunnille ei vastaa nykyajan vaatimuksia. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010, 37–38.) HTM- ja KHT-yhdistykset ovatkin jo yhdistäneet toimintonsa 1.4.2014.

Tilisanomissa julkaistun artikkelin mukaan JHTT-lautakunnalle ja epäyhtenäisille HTM-tilintarkastajia valvoville maakunnallisten kauppakamarien tilintarkastusvaliokunnille tuskin on tarvetta uudistuksen jälkeen. TILAn asemaa tilintarkastuksen valvojana on kritisoitu lähinnä sen elinkeinoelämään liittyvien kytköksen vuoksi. Viranomaisvalvontaa ajaneet tahot ovat ehdottaneet tilalle sen sijaan sekä Finanssivalvontaa että työ- ja elinkeinoministeriötä. Edward Anderssonin mielestä TILAn muodostamalle pohjalle voitaisiin rakentaa nykyistä riippumattomampi valvontaelin. (Rytsy 2010, 22.)

3.3 Tilintarkastajien tarve ja riittävyys

Vuoden 2013 alussa Suomessa oli 756 KHT-tilintarkastajaa ja 636 HTM-tilintarkastajaa (Tilintarkastuslautakunta 2014e, viitattu 5.10.2014). Ei ole voitu osoittaa, että tilintarkastajien nykyinen määrä olisi riittämätön. Tilintarkastajien ikäjakauma on kuitenkin sellainen, että lähivuosina huomattava määrä tilintarkastajista on jäämässä eläkkeelle. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010, 58.) Horsmanheimo ja Steiner kirjoittivat vuonna 2008 julkaistussa teoksessaan, että lähimpien parin vuosikymmenen aikana alalta poistuu kymmeniä KHT- ja HTM-tilintarkastajia pelkästään ikääntymisen vuoksi. Tilintarkastajan ammattinimikkeen saa säilyttää pääsääntöisesti sen vuoden loppuun, jolloin täyttää 70 vuotta. Varsinainen eläkeikä on 65 vuotta, mutta useat jäävät kuitenkin eläkkeelle jo 58–64 –vuotiaina. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 530.) Tilintarkastajatutkintoihin osallistujien ja tutkinnoissa hyväksytyjen määrät eivät aina ole olleet sellaisia, että ne takaisivat tarkastajien määrän säilymisen nykyisellä tasolla. Muutama vuosi sitten on kuitenkin tapahtunut käänne hieman parempaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010, 58.)

Kuviosta 3. nähdään, kuinka HTM-tilintarkastajien määrä on ollut laskussa jo 1990-luvulta lähtien. KHT-tilintarkastajien määrä taas on ollut viime vuosina kasvussa. Horsmanheimon ja Steinerin (2008) mukaan on epätodennäköistä, että markkinoimalla tilintarkastusalaa nuorille henkilöille, uusia tilintarkastajia rekrytoimalla tai kehittämällä tilintarkastajien hyväksymismenettelyä joustavamaksi voitaisiin päästä kovin merkittäviin kasvulukuihin lähivuosina. Pula nuorista laskentatoimen osaajista on lähitulevaisuudessa ilmiö, mikä kiristää alan kilpailua. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 530.)

KUVIO 3. Tilintarkastajien lukumäärän kehitys (Tilintarkastuslautakunta 2014a, viitattu 5.10.2014).

Tällä hetkellä ei ole tiedossa sellaista yhteiskunnallista kehitystä, joka vaikuttaisi merkittävästi tilintarkastajien tarpeeseen. Vaikka julkisella sektorilla kuntia yhdistetään, vähentää se tuskin tilintarkastajien tarvetta, sillä suurempien yksikköjen tarkastaminen vaatii suuremman työpanoksen. Sitä vastoin tilintarkastuspakon alarajan nostaminen esimerkiksi EU:n direktiivin sallimalle alarajalle asti voi mahdollisesti pienentää tilintarkastajien kysyntää. Tämä uudistus saattaa olla tulossa Suomeenkin, mikäli seuraamme muiden EU:n jäsenvaltioiden kehitystä. Mikäli uudistus tapahtuisi, suuri osa pk-yrityksistä luultavasti kuitenkin jatkaisi tilintarkastuspalvelujen käyttöä oman tarpeensa tai jonkin sidosryhmän vaatimuksen vuoksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010, 58–59.)

4 TRADENOMI JA TILINTARKASTUS

Tradenomi (Bachelor of Business Administration) on alempi korkeakoulututkinto, johon valmistutaan ammattikorkeakoulusta. Opintojen laajuus on 210 opintopistettä. Tradenomiksi voi opiskella 23 ammattikorkeakoulussa eri puolilla Suomea. Vuosittain tradenomiopinnot aloittaa noin 7500 opiskelijaa. (TRAL ry 2014a, viitattu 5.10.2014.)

Tradenomi voi suuntautua tilintarkastajaksi useampaa urapolkua pitkin. Tradenomin koulutuksella voi ryhtyä HTM-tilintarkastajaksi, johon vaaditaan alempi korkeakoulututkinto. Tämän lisäksi tradenomin on kuitenkin täytettävä opinto- ja työkokemusvaatimukset, joita HTM-tutkintoon vaaditaan. HTM-tutkintoon hakevalla tulee olla suoritettuna 52 opintopistettä tilintarkastuksen ja laskentatoimen opintoja, 22 opintopistettä oikeustieteen opintoja sekä 22 opintopistettä muita opintoja. Vaaditut opinnot voivat sisältyä tradenomitutkintoon. Tämän vuoksi opiskelijan on järkevää suunnitella opintonsa ajoissa, mikäli hän tietää suuntaavansa tilintarkastajaksi myöhemmin. Työkokemuksen saavuttamiseksi tradenomiksi opiskeleva voi hyödyntää opintojensa aikana harjoittelujaksoja. Harjoittelun kautta tradenomi voi luoda tärkeitä kontakteja tulevaisuutta varten ja saada oikeanlaista työkokemusta. HTM-tutkintoon käytännön työkokemusta alalta vaaditaan vähintään kolme vuotta. (Tilintarkastuslautakunta 2014b, viitattu 5.10.2014.)

Oulun ammattikorkeakoulussa tradenomin tutkintoon vaaditaan siis 210 opintopistettä, joista perusopintoja on 60 op, ammattiopintoja 90 op ja vapaasti valittavia opintoja 15 op. Harjoittelujaksoista tulee lisäksi 30 opintopistettä ja opinnäytetyöstä 15 op. Perusopintoihin sisältyy kaikille liiketalouden koulutusohjelman opiskelijoille pakollinen laskentatoimen perusteet –kurssi, joka on kuuden opintopisteen laajuinen. Tämän jälkeen opiskelijan tulee suorittaa vielä 46 opintopistettä tilintarkastuksen ja laskentatoimen opintoja, jotka vaaditaan HTM-tutkintoon. Kurssitarjonta on monipuolinen ja se sisältää esimerkiksi kirjanpidon perus- ja jatkokurssin sekä tilintarkastuksen perusteet- ja jatkokurssin. Näiden lisäksi valittavana on muun muassa yrityksen talouden analysointi ja suunnittelu-, konsernitilinpäätös-, sekä taloushallinnon atk-sovellukset –kurssit. (Oulun ammattikorkeakoulu 2014b, viitattu 27.11.2014.)

HTM-tutkintoon tarvitaan lisäksi 22 opintopistettä oikeustieteen opintoja, joita voi myös Oulun ammattikorkeakoulun liiketalouden yksikössä suorittaa. Kurssitarjonnasta opiskelija voi valita esimerkiksi julkistalouden ja laskentatoimen, prosessioikeuden tai Legal English -kurssin. Oikeustieteen

opintoja voi sisällyttää viidentoista opintopisteen vapaasti valittaviin opintoihin, joten ylimääräisiä kursseja ei kovin montaa tarvitse käydä. HTM-tutkintoon vaadittavat loput 22 opintopistettä sisältyvät tradenomin tutkintoon jo pelkästään perusopintojen vuoksi. (Oulun ammattikorkeakoulu 2014a, viitattu 27.11.2014.)

Tradenomin ylempi ammattikorkeakoulututkinto (Master of Business Administration) oikeuttaa myös KHT-tutkintoon HTM-tutkinnon lisäksi. Tutkinnon laajuus on 90 opintopistettä. Ylemmän AMK:n tradenomitutkinto vastaa käytännössä yliopiston maisteritutkintoa. (TRAL ry 2014b, viitattu 5.10.2014.) Myös alemman ammattikorkeakoulun suorittanut tradenomi voi poikkeuksellisesti saada KHT-tutkinnon, mikäli hän on ensin toiminut viisi vuotta HTM-tilintarkastajana (Tilintarkastuslautakunta 2014b, viitattu 5.10.2014).

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa esitellään tutkimusmenetelmää ja sen valintaperusteita. Tämän lisäksi aineiston käsittely ja analysointi ovat osa tätä lukua. Tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena valitulle kohderyhmälle. Kohderyhmänä tässä tutkimuksessa ovat Pohjois-Suomen tilintarkastajat, joilla on tradenomitutkinto sekä työnantajaosapuoli muutamasta Pohjois-Suomen alueella toimivasta tilintarkastusyhteisöstä. Näiden lisäksi kysely on lähetetty vielä kahdelle erään suuren tilintarkastusyhteisön jäsenelle. He ovat opiskelijoille suunnatun trainee-ohjelman ja opiskelijayhteistyön yhteyshenkilöitä.

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus päätettiin toteuttaa laadullisena tutkimuksena. Termi kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus sisältää lukuisia merkityksiä, eikä sitä voi yleistää yhdenlaiseksi hankkeeksi (Hirsjärvi ym. 2007, 162). Käsite sisältää lukuisia erilaisia lähestymistapoja sekä aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä. Laadullisessa tutkimuksessa pääosassa ovat asioiden merkitykset. (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2014, viitattu 5.10.2014.) Siinä ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan esimerkiksi kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa, tai ymmärtämään tiettyä toimintaa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Laadullisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille. Pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia seikkoja, jonka vuoksi lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesin testaaminen, vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Myös kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, eikä satunnaisotoksen menetelmää käytetään. (Hirsjärvi ym. 2007, 164.) Nämä laadullisen tutkimuksen piirteet sopivat hyvin tähän tutkimukseen.

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi ym. 2007, 161). Tässä tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ja selittämään mitä haasteita tradenomit kohtaavat pyrkiessään tilintarkastajiksi. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että henkilöt joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon ja heillä on kokemusta asiasta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Tämän tutkimuksen haastateltavat henkilöt ovatkin kaikki tilintarkastajia, jotta heillä on kokemusta tutkittavasta ilmiöstä. Näin päästään tutkimuksen kannalta parhaaseen lopputulokseen.

5.2 Aineiston hankinta

Tutkimuksen empiirinen aineisto on kerätty kyselyn avulla. Kysely on menettelytapa, jossa tiedonantajat itse täyttävät heille esitetyt kyselylomakkeen joko valvotussa ryhmätilanteessa tai kotonaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Tässä tutkimuksessa kyselylomake tehtiin Webropol-kyselytyökalulla, joka mahdollistaa tulosten analysoimisen ja valmiiden raporttien tulostamisen suoraan ohjelmasta.

Selaimessa täytettävän kyselyn osoite lähetettiin kohdehenkilöille sähköpostilla saateviestin kanssa. Saateviestissä kerroin lyhyesti itsestäni sekä tutkimuksen aiheen ja tarkoituksen. Henkilöille lähetettiin myös yksi muistutusviesti. Kysely oli muotoiltu helposti vastattavaksi, jotta vastauksia saataisiin mahdollisimman monta. Kaiken kaikkiaan yhdestätoista kysymyksestä kuudessa ensimmäisessä kysyttiin taustatietoja ja niissä pystyi valmiiden vaihtoehtojen lisäksi kirjoittamaan vastauksen halutessaan vapaasti. Loput viisi kysymystä olivat avoimia kysymyksiä. Näillä pyrittiin saamaan vastauksia itse tutkimusongelmaan. Tarkkoja taustatietoja, kuten ikää ei kysytty, sillä niitä ei pidetty tutkimuksen kannalta oleellisena. Lisäksi niiden pois jättämisen ajateltiin tekevän vastaamisesta miellyttävämpää.

Haastateltavat tilintarkastajat valittiin osin työpaikkani tilintarkastajien neuvojen sekä ohjaajani Nina Kukkosen avulla. Mahdollisten haastateltavien määrä on Pohjois-Suomen alueella vähäinen, joten yritin saada kaikki kohdehenkilöt vastaamaan kyselyyn. Tämä tuotiin esille heille lähetettyjen sähköpostien saateviestissä. Koska Pohjois-Suomen alueelta ei löytynyt kuin muutama tilintarkastajana toimiva tradenomi, päätettiin kyselyä laajentaa myös työnantajaosapuolelle. Työnantajaosapuolella tarkoitetaan tässä Pohjois-Suomen alueella toimivien tilintarkastusyhteisöjen johtoasemissa olevia henkilöitä.

5.3 Aineiston käsittely ja analysointi

Kysely lähetettiin yhteensä kuudelletoista henkilölle, joista seitsemän vastasi kyselyyn. Aineisto kerättiin kyselylomakkeiden vastauksista. Kyselylomakkeen käytön vuoksi aineisto oli valmiiksi jäsenneltyä, joten sen kirjoittaminen raportin muotoon oli helppoa. Webropol-ohjelma tulosti vastauksista valmiin raportin, josta vastauksia oli helppo lukea. Kysely päätettiin käsitellä kahdessa osassa,

joista ensimmäisessä perehdytään vastaajien taustatietoihin ja jälkimmäisessä avoimiin kysymyksiin. Avoimet kysymykset ovat tutkimuksen kannalta oleellisimpia, sillä niissä vastaaja pääsee kertomaan oman näkemyksensä tutkimusongelmaan. Nämä syventävät kysymykset käsitellään seuraavassa kappaleessa kysymyskohtaisesti. Lisäksi vastauksista eroteltiin kahden vastanneen tilintarkastajana toimivan tradenomin vastaukset, jotta näistä saataisiin lisäarvoa tutkimukselle. Lähes kaikki vastaukset on voitu kirjoittaa raportille vastaajien pienen kokonaismäärän vuoksi. Liitteestä 2. löytyvät vielä avointen kysymysten 8.-11. kaikki vastaukset.

6 TULOKSET

Tämä osio käsittelee kyselyn tuloksia. Ensin käydään läpi vastaajien taustatietoja ja sen jälkeen avointen kysymysten vastauksia. Kappaleessa keskitytään lähinnä siihen, mitä uutta tietoa vastaukset tuottavat ja yritetään niiden avulla saada vastauksia tutkimusongelmaan.

6.1 Vastaajien taustatiedot

Webropolilla toteutettu kysely lähetettiin sähköpostitse yhteensä kuudelletoista henkilölle. Kyselyyn vastasi seitsemän henkilöä, joten vastausprosentiksi muodostui 44 %. Kaikki vastaajat ilmoittivat olevansa tilintarkastajia. Tittleinä esiintyi: HTM-tilintarkastaja (kolme vastaajaa), KHT-tilintarkastaja, partner (kaksi vastaajaa), erityisasiantuntija, yhteyspäällikkö ja yrittäjä. Osa vastaajista mainitsi useamman kuin yhden tittelin. Neljä heistä oli toiminut nykyisessä tehtävässään yli kymmenen vuotta ja kolme muutakin vähintään 3-5 vuotta. Koulutukselta vastaajista yksi oli tradenomi, yksi merkonomi, yksi sekä tradenomi että merkonomi ja neljä heistä oli kauppatieteiden maistereita. Pätevöitymistä kysyttäessä neljä vastaajista oli suorittanut HTM-tutkinnon ja kolme KHT-tutkinnon. Lisäksi yksi ilmoitti suorittaneensa lisäksi JHTT-tutkinnon ja kaksi kertoi avoimessa vastauksessa suorittaneensa myös KLT-tutkinnon.

Kysymyksessä neljä kysyttiin työuraa, eli miten on päätynyt tilintarkastajaksi. Osa vastaajista oli aloittanut uransa mm. harjoittelun tai assistentin tehtävien kautta. Eräs vastaaja toimi valmistumisensa jälkeen ensin verohallinnossa verotarkastajana. Tämän jälkeen hän oli hakeutunut tilintarkastusyhteisöön avustavaksi junior-tason tilintarkastajaksi. Toinen vastaaja oli työskennellyt useissa tehtävissä, kuten myyntiedustajana ja talousassistenttina ennen siirtymistään tilintarkastusyhteisöön. Hän oli toiminut ensin kolme vuotta assistenttina, jonka jälkeen siirtynyt tilintarkastajaksi. Myös eräs toinen vastaaja oli tarjonnut HTM-tilintarkastajille assistentin palveluja niin kauan, että HTM-tutkintoon vaadittu työkokemus tuli täyteen. Tämän jälkeen hän oli omien asiakkaiden lisäksi jatkanut myös assistentin palveluiden tarjoamista. Kolmas henkilö oli ensin harjoittelussa tilitoimistossa, jonka omistajat olivat tilintarkastajia. HTM-tutkinnon suoritettuaan vastaaja pääsi osakkaaksi tilintarkastusyhteisöön.

Kolmella vastaajalla oli hieman erilainen tarina. Yksi heistä oli kertomansa mukaan päässyt suoraan KHT-yhteisön palkkalistoille ja sitä kautta nykyiseen asemaansa KHT-partnerina. Toinen taas oli tilitoimiston vetäjänä toimiessaan opiskellut sivussa KHT-tutkinnon. Nyt hän toimii osa-aikaisena osakastilintarkastajana KHT-yhteisössä. Kolmas vastaaja oli 1990-luvun laman jälkeen hakenut kertomansa mukaan kaikkia mahdollisia alan tehtäviä, sillä työpaikkoja oli vähän. Lopulta hän päätyi tilintarkastajaksi sattumalta, vaikka ei tiennyt alasta mitään.

Kuten mainittu, vain kaksi tradenomia osallistui kyselyyn. Molemmat olivat päässeet tilintarkastajiksi assistentin tehtävien kautta. Toinen vastannut tradenomi on valmistunut 1990-luvun puolella ja toimii nyt HTM-tilintarkastajana. Hän oli vastaaja, joka erilaisten työtehtävien kautta pääsi ensin tilintarkastusyhteisöön assistentiksi, josta kolmen vuoden päästä tilintarkastajaksi. Tilintarkastajana hän on toiminut 3-5 vuotta. HTM-tutkinnon lisäksi hänellä on KLT-tutkinto. Toinen tradenomi on koulutukseltaan lisäksi merkonomi ja työskentelee yrittäjänä sekä HTM-tilintarkastajana. Hän oli vastaaja, joka hankki assistentin tehtävillä vaadittavan työkokemuksen tilintarkastajatutkintoa varten. Myös hän on toiminut nykyisessä tehtävässään 3-5 vuotta.

6.2 Syventävät kysymykset

Viisi viimeistä kysymystä olivat avoimia, joissa vastaaja pystyi kertomaan omia näkemyksiään aiheeseen. Kysymyksessä seitsemän kysyttiin, millaisia ominaisuuksia vastaajien mielestä tilintarkastajaksi haluavalta vaaditaan. Liitteessä 3. olevaan kuvioon 4. on kerätty kaikkien vastaajien vastaukset kyseiseen kysymykseen. Useassa vastauksessa nousivat esille analyyttinen ja looginen päättelykyky, jotka liittyvät myös nopeaan asioiden oivaltamiseen ja yhdistelykykyyn, mitkä myös mainittiin. Lisäksi yhteistyökyky tai asiakaspalvelutaidot otettiin esille useammassa vastauksessa. Vastausten perusteella tilintarkastajalta vaaditaan lisäksi esimerkiksi tarkkuutta, paineensietokykyä sekä hyvää moraalialia. Tämän kysymyksen merkitykseen palataan myöhemmin kappaleessa Johtopäätökset ja pohdinta.

Seuraavassa kysymyksessä tiedusteltiin vastaajan näkemystä tradenomin houkuttelevuudesta tilintarkastusyhteisöissä. Vastaukset olivat joissain määrin yhteneväisiä. Eräs vastaaja oli sitä mieltä, että tradenomitutkinto on hyvä pohjatutkinto, ja ammattitaito syntyy pelkästään kokemuksella. Toinen vastasi, että tradenomitaustainen henkilö soveltuu hyvin avustavaksi tilintarkastajaksi, josta on mahdollisuus rakentaa uraa eteenpäin. Eräs vastaaja arvioi, että nykyisin käytetään yhä enemmän

tradenomeja KHT-yhteisöissä. Yhdessä vastauksessa kerrottiin, että parhaimmat tradenomeista ovat alalle sopivia ja heillä on todennäköisesti parempi kirjanpidon osaaminen uran alkuvaiheessa kuin kauppatieteen maistereilla. Toinen tradenomivastaajista oli sitä mieltä, että tilintarkastusyhteisöissä suositaan enemmän yliopistosta valmistuneita, mutta HTM-yhteisöissä myös tradenomien houkuttelevuus on kohtuullinen.

Toiset pohtivat kysymystä myös niin kutsuttujen Big four –yhteisöjen kannalta. Nämä neljä suurta tilintarkastuspalveluja tarjoavaa yritystä ovat Deloitte, E&Y, KPMG sekä PwC. Tradenomi-taustainen vastaaja kommentoi, että Big four –toimistoja tuskin kiinnostaa tradenomit, mutta muuten ei ole merkitystä. Toinen taas vastasi seuraavasti:

Jatkossa varmasti paranee myös Big4 toimistoissa, kun tilintarkastajatutkinnot yhdistetään ja alempi korkeakoulututkinto riittää tutkintoon pääsyyn. Nyt HTM tarkastajaksi hakemista ei kannusteta isoissa yhteisöissä. Tradenomeilla parempi näkemys käytännön tekemisestä kuin ekonomeilla joilla voi olla usein liian teoreettinen käsitys tilintarkastuksesta.

Seuraavaksi kysyttiin, kannattaako tilintarkastajaksi aikovan tradenomin hankkia lisäkoulutusta, jotta hän työllistyisi paremmin. Tämä kysymys jakoi vastaajia eniten. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että lisäkoulutus ei ole välttämätöntä. Toinen vastaa sekä että, sillä mikäli haluaa päästä pidemmälle KHT-yhteisössä, on jatkokouluttautuminen välttämätöntä. Kolmas vastaaja kommentoi, että varmasti kannattaa hankkia jotain ammatillisesti syventävää koulutusta. Yksi vastaajista on sitä mieltä, että lisäopinnot sekä harjoittelu kirjanpitoon liittyen auttavat työllistymisessä.

Eräs KTM vastaa kysymykseen kyllä. Hän mainitsee laskentatoimen, juridiikan ja tietojärjestelmäosaamisen. Näitä mainittuja opintoja voi kuitenkin sisällyttää tradenomiopintoihin lisää valinnaisena, joten tämäkin vahvistaa, kuinka tärkeää opintojen suunnittelu on. Toinen tradenomi-vastaaja oli sitä mieltä, että lisäkoulutusta on pakko hankkia, koska pelkät tradenomiopinnot tuskin sellaisenaan riittävät. Toinen on kuitenkin sitä mieltä, että tärkeintä on päästä tekemään suoraan tilintarkastuksen avustavia tehtäviä. Hän lisää vielä, että lisäkoulutus on tietysti aina tärkeää. Erityisen tärkeäksi valtiksi hän mainitsee kansainvälisten tilintarkastusstandardien hallitsemisen.

Kymmenennessä kysymyksessä kysytään, millaisia haasteita tilintarkastajaksi aikova tradenomi voi kohdata. Vastauksia tuli eri näkökulmista. Toinen tradenomeista on sitä mieltä, että tilintarkastajatutkintoon pääseminen on haastavampaa kuin kauppatieteiden maisterilla, koska tradenomi-

tutkinnon opinnot eivät riitä. Myös eräässä toisessa vastauksessa mainitaan, että opintosuoritukset eivät riitä kaikkien tilintarkastaja-auktorisointien suorittamiseen. HTM-tutkintoon opinnot riittävät, kunhan opiskelija on suorittanut opintojensa aikana tilintarkastajatutkintoon vaaditut kurssit. KHT-tutkintoon tarvitaan ylempi korkeakoulututkinto, kuten aiemmin on mainittu.

Yhdessä vastauksessa taas kerrotaan haasteiden olevan samanlaisia, kuin kauppatieteiden masterilla, eli paljon uusia asioita omaksuttavana ja aikaa on aina liian vähän. Eräs vastaaja huomauttaa, että haasteeksi voi myöhemmässä vaiheessa tulla koulutuksen välttämätön täydentäminen auktorisointivaatimusten johdosta. Yksi vastaajista taas näkee haasteena pikemminkin itse työtehdävät; työn mielekkyys kaikkine muoto- ja standardivaatimuksineen. Toisessa vastauksessa haasteena pidetään kovaa kilpailua työpaikoista ekonomien kanssa. Lisäksi mainitaan, että työllistymisen vaatii usein kokemusta, jota voi työllistymismahdollisuuksien parantamisen vuoksi joutua hankkimaan esimerkiksi palkattoman harjoittelun kautta. Toinen tradenomi kertoo, että tilintarkastajatutkintoon vaaditaan jatkuvaa työkokemusta assistenttityöstä, eikä riitä, että on vain kiireapulaisena töissä. Vastaajan mukaan voi olla vaikeaa saada assistentin paikkaa KHT-yhteisöstä, mutta HTM-yhteisöjä taas on vähemmän, joten vapaita paikkoja niihinkään ei aina ole montaa tarjolla.

Viimeinen kysymys oli vapaamuotoinen ja siihen sai halutessaan kirjoittaa muuta mieleen tullutta aiheeseen liittyen. Kommenteissa mainitaan, että kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadinnan työkokemus esim. tilitoimistosta on arvokasta. Yksi vastaaja sanoo, että jos ura kiinnostaa ja on intohimoa opiskella ja tehdä työtä, niin tradenomin koulutus antaa hyvät valmiudet kehittyä myös tilintarkastustyössä. Toinen mainitsee ekonomien palkkapyynnöt, jotka ovat liian korkeita aloittelevan tilintarkastusassistentin palkaksi. Tradenomien palkkapyynnöt ovat hänen mielestään kohtuullisempia. Vastaaja ihmettelee tästä syystä, miksi Big four –yhteisöt eivät palkkaa juurikaan tradenomeja. Hän epäilee syyksi sitä, että ne haluavat vain henkilöitä, joilla on KHT-tutkinnon vaatima koulustausta. Tradenomi-taustainen vastaaja huomauttaa, että kannattaa tutustua tilintarkastustutkinnon vaatimuksiin ja suunnitella opinnot sitä ajatellen. Tradenomin mukaan tilintarkastajan työ on paljonkin erilaista Big four –toimistoissa, kuin pienemmissä tilintarkastusyhteisöissä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, millaisia esteitä ja haasteita tradenomi voi kohdata aikossaan tilintarkastajaksi. Tarkoituksena oli siis selvittää syyt sille, miksi Pohjois-Suomessa on suhteellisen vähän tilintarkastajana toimivia tradenomeja ja voisiko määrää saada lisättyä. Lähdin selvittämään tätä tutkimusongelmaa Pohjois-Suomen alueen tradenomeilta, jotka toimivat tilintarkastajina. Prosessin aikana tuli ilmi, että heitä on vielä vähemmän kuin ennalta odotin. Tämän vuoksi laajensin tutkimusta koskemaan tilintarkastusyhteisöjen johtavissa asemissa olevia tilintarkastajia. Heillä kuitenkin on vahva näkemys siitä, millaisena tradenomin koulutuksen omaava henkilö näytetään työnantajan silmissä.

Tutkimusmenetelmänä käytin siis laadullista tutkimusta. Tein kyselytutkimuksen valitulle kohderyhmälle, joiden vastauksista tulokset on kerätty. Vastauksissa tuli ilmi erilaisia näkemyksiä, mutta myös yhdistäviä tekijöitä löytyi. Yleisesti ottaen tuloksista ei selvinnyt mitään pinnalle nousevaa suurempaa ongelmaa, vaan asenteet tilintarkastajaksi haluavia tradenomeja kohtaan olivat yleisesti positiiviset.

Suurimpana ongelmana vastauksissa nousi esille ehkä se, että tradenomilla voi olla vaikeuksia päästä sisälle suurimpiin tilintarkastusyhteisöihin. Näihin yhteisöihin palkataan mielellään kauppätieteiden maistereita, jotka saattavat osittain viedä tradenomien paikat. HTM-yhteisöihin ja muihin pienempiin yhteisöihin hakiessa ei kuitenkaan tutkinnolla ole välttämättä niin suurta merkitystä. Yhdessä vastauksessa tuli esiin, että vastaajan mielestä myös tradenomeja on alettu palkata yhä enemmän Big four –toimistoihin ja tulevaisuuden yhteisen peruskoulutuksen myötä suunta luultavasti vain paranee. Eräs vastaaja kertoo, että työ on täysin erilaista Big four –yhteisössä, kuin pienemmässä yhtiössä. Tuloksissa ei mainittu ollenkaan suurten yhteisöjen tarjoamaa trainee-ohjelmaa, minkä avulla yhtiöihin voi päästä harjoittelemaan ja saada jalan oven väliin.

Toiseksi tutkimuksessa tuli ilmi, että opintojen suunnittelu on erityisen tärkeää jo tradenomiopintojen alkuvaiheessa. Toinen vastanneista tradenomeista oli sitä mieltä, että HTM-tutkinnon tenttiin pääseminen on vaikeampaa, kuin kauppätieteiden maisterilla, sillä opinnot eivät riitä. Hän kannustikin tradenomeja tutustumaan tilintarkastajatutkinnon vaatimukseen ja suunnittelemaan opinnot sitä katsoen. Tutkintoon vaaditaan tietty määrä opintoja eri osa-alueilta, joten jos tradenomin tutkinnoista jotain puuttuu, voi myöhemmin joutua suorittamaan lisäopintoja tai lisätehtäviä.

Lisäopinnot voivat myös nostaa tradenomin arvoa työmarkkinoilla. Esimerkkeinä tärkeistä osa-alueista jotka kannattaisi hallita, tuli esille kirjanpidon ja laskentatoimen, juridiikan sekä tietojärjestelmien osaaminen. Myös tilinpäätöksen laadinnan mainittiin olevan tärkeää. Koska kansainvälistymme edelleen ja säännökset yhdistyvät koko ajan enemmän, on myös kansainvälisten tilintarkastusstandardien hallitseminen hyvä valttikortti työmarkkinoilla. Tradenomi voi myös käydä esimerkiksi KHT-tutkintoon vaadittavia kursseja, vaikka tavoitteena olisikin pelkästään HTM-tutkinto. Vaikka ammattikorkeakoulun olisikin suunnitellut niin, että opintoja ei tarvitse suorittaa enää lisää HTM-tutkintoa varten, voivat ulkopuoliset lisäkoulutukset lisätä tradenomin houkuttelevuutta työnantajan silmissä. Myös erikoistuminen tiettyyn osa-alueeseen saattaa olla eduksi.

Tämän lisäksi työkokemuksen merkitys nousi esille vastauksissa. Jotta tilintarkastajatutkintoa pääsee suorittamaan, täytyy alalta olla päätoimista työkokemusta tarpeeksi. Myös työllistymisen kannalta työkokemus on ehdottoman tärkeää. Toisen tradenomivastaajan mielestä lisäkoulutusta tärkeämpää on se, että pääsee heti hankkimaan työkokemusta tilintarkastuksen avustavista tehtävistä. Eräs vastaaja mainitsi palkattoman harjoittelun keinona hankkia kokemusta alalta. Osa vastaajista oli itsekin aloittanut tilintarkastajanuransa avustavista tehtävistä, joista oli myöhemmin jatkanut suorittamaan tilintarkastajatutkinnon. Molemmat vastanneet tradenomit muun muassa olivat aloittaneet avustavista tehtävistä, joista edenneet myöhemmin tilintarkastajiksi.

Tärkeänä huomiona täytyy mainita myös henkilön luonne. Kun tradenomit kilpailevat työpaikoista ekonomien ja muiden kanssa, on hakijan luonne erityisen tärkeässä asemassa. Liitteenä 3. on kuvio 4., jossa on esitelty kaikkien vastaajien vastaukset siihen, millaisia luonteenpiirteitä tilintarkastajalta vaaditaan. Vastauksista huomaa, että tilintarkastajalta vaaditaan tiettyjä luonteenpiirteitä. Hyvät sosiaaliset taidot ovat tärkeitä ja näillä taidoilla voi loistaa myös työhaastattelussa. Pitkäjänteisyys ja periksi antamattomuus ovat myös piirteitä, jotka tukevat etenemistä tilintarkastajan uralla. Määrätietoinen ja ammattitaitoinen tradenomi menestyy melko varmasti tilintarkastusalalla.

Vaikka kilpailu työpaikoista kauppatieteiden maistereiden kanssa on kovaa, tulee tuleva tilintarkastajien yhteinen pohjatutkinto luultavasti kaventamaan kuilua näiden kahden välillä. Vastauksissa tuli esille, että osan mielestä tradenomeilla on parempi näkemys käytännön tekemisestä, sekä parempi kokemus kirjanpidosta uran alkuvaiheessa, kuin ekonomieilla. Eräs mainitsi myös ekonomien liian suuret palkkapyynnöt, jotka tradenomeilla ovat kohtuullisempia. Ainakin nämä seikat puhuvat

sen puolesta, että tradenomeilla on mahdollisuuksia alalla. Mainittakoon vielä, että pohdinnan arvoista on myös paikkakunnan valinta. Yliopistokaupungeissa kauppatieteiden maistereita on enemmän tarjolla, joten voi olla, että tradenomilla voisi olla mahdollisuuksia saada paremmin työkokemusta pienemmiltä paikkakunnilta. Kaiken kaikkiaan vastauksista tuli esille, että tradenomin tutkinto on hyvä pohja alalle ja siitä on helppo jatkaa kehitystä, sillä ammattitaito syntyy kokemuksella. Eräissä vastauksessa mainittiin, että parhaimmat tradenomeista ovat tilintarkastusalalle sopivia.

Kaiken kaikkiaan tutkimus onnistui minusta erittäin hyvin ja sain vastauksen tutkimuskysymykseen: ”Millaisia esteitä ja haasteita tradenomi voi kohdata alkaessaan tilintarkastajaksi?”. Vaikka vain kaksi tilintarkastajana toimivaa tradenomia lopulta vastasi kyselyyn, uskon, että muut vastaajat täydensivät tutkimusta hyvin omilla näkemyksillään. Myöskin vastaajamäärä oli riittävä. En usko, että suurempi vastaajajoukko olisi antanut kovin paljon uusia näkökulmia tutkimukseen. Tutkimuksen tulokset olivat yhteneväisiä tietoperustan kanssa, sillä myös vastaajat olivat sitä mieltä, että tradenomin on tärkeää suunnitella opintonsa jo heti koulun alkuvaiheessa hyvin, jotta matka tilintarkastajaksi olisi sujuvampi. Myös tilintarkastajajärjestelmän uudistaminen tuli esille vastauksissa.

Tutkimusmenetelmän valinta sopi loistavasti tähän tutkimukseen. Laadullisella tutkimuksella sain kerättyä hyvin erilaisia mielipiteitä eri asemissa työskenteleviltä tilintarkastajilta. Kyselylomake onnistui myös hyvin ja sain avoimista kysymyksistä hyvä vastauksia. Ainoa mitä voisin kritisoida jälkeenpäin, oli kysymyslomakkeen ensimmäinen kysymys. Vastaaja pystyi valitsemaan vain yhden vaihtoehdon. Kaikki vastaajat näkivät itsensä ennen kaikkea tilintarkastajina, eikä kukaan valinnut olevansa työnantajaosapuoli. Tämä ei kuitenkaan aiheuttanut haittaa tutkimukselle, sillä kysely lähetettiin vain tradenomitilintarkastajille ja lisäksi lähinnä yritysten päättävässä asemassa työskenteleville tilintarkastajille.

Aiheen rajaus oli myös onnistunut, sillä koko Suomen laajuinen kysely olisi ollut yhden opinnäytetyön aiheeksi liian laaja. Pohjois-Suomi oli sopiva alue, sillä pohjoisen alueelta löytyy yhdistäviä tekijöitä verrattuna pääkaupunkiseutuun. Toisaalta olisi ollut myös mielenkiintoista vertailla yliopistokaupunkeja pienempiin paikkakuntiin. Tutkimuksen tuloksia voi rajauksesta huolimatta yleistää joissain määrin koko Suomeen.

Alun perin toimeksiantajanani piti olla HTM-yhdistys, jota tutkimukseni aihe kiinnosti myös kovasti. Prosessin aikana HTM-yhdistys ehti yhdistyä KHT-yhdistyksen kanssa, joten lopulta Oulun ammattikorkeakoulu toimi toimeksiantajanani. Sain kuitenkin HTM-yhdistyksen yhteyshenkilöltä ideoita esimerkiksi aiheen rajauksen suhteen.

Tilintarkastajina toimivia tradenomeja oli siis luultua hankalampi löytää. Jotkut tradenomitutkinnon suorittaneet ovat käyneet myöhemmin lisää opintoja ja toisilla ei tilintarkastajayhteisöjen internet-sivuilla lue koulutustaustaa lainkaan. Lopulta tämä huomio kääntyi minusta kuitenkin vain vahvistamaan alkuperäistä oletustani; tradenomitilintarkastajia mahtuu Suomeen lisää. Esteet tuntuvat olevan lähinnä opintoihin liittyvissä asioissa ja suurten tilintarkastajayhteisöjen asenteissa. Tuleva uudistus ratkaisee toivottavasti osin kyselyn vastauksissa esille tulleen seikan, jossa joidenkin opintojen puuttuminen vaikeuttaa HTM-tutkintoon hakeutumista. Osa vastaajista oli myös sitä mieltä, että suurtenkin yritysten asenteet ovat kääntyneet viimeaikoina positiivisempaan suuntaan tradenomien kannalta.

Mielestäni tutkimusraportti on luotettava. Tulokset on esitetty puolueettomasti ja lähdeviitteet merkitty huolellisesti. Avointen kysymysten vastaukset on koottu vielä liitteeseen 2. Luotettavuuden varmistamiseksi. Aihe itsessään oli erittäin mielenkiintoinen, ja usea taho osoittikin mielenkiintonsa opinnäytetyötä kohtaan projektin aikana. En ole löytänyt yhtään aihepiiriltään samankaltaista tutkimusta entuudestaan. Olisikin mielenkiintoista, että joku tekisi uuden tutkimuksen aiheesta, kunhan tilintarkastajajärjestelmän uudistukset ovat ehtineet vaikuttaa jonkin aikaa.

LÄHTEET

Blummé, N. 2008. Osakeyhtiön tilintarkastus. Helsinki: Talentum.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Horsmanheimo, P. & Steiner, M. 2008. Tilintarkastus – Asiakkaan opas. Helsinki: WSOY.

KHT-yhdistys 2014. Tilintarkastajajärjestelmän uudistaminen. Viitattu 5.10.2014, <http://www.khtyhdistys.fi/toiminta/tilintarkastajajarjestelman-uudistaminen>.

Korkeamäki, A. 2008. Tilintarkastuksen perusteet. Helsinki: WSOY.

Mähönen, J. 2009. Osakeyhtiön taloudellinen raportointi ja tilintarkastus. Helsinki: Edita.

Oulun ammattikorkeakoulu 2014a. Opetussuunnitelma, oikeuden ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto. Viitattu 27.11.2014, http://www.oamk.fi/koulutus_ja_hakeminen/opiskelu_oamkissa/opinto-opas/koulutusohjelmat/?sivu=ops&lk=s2014&code=30161.

Oulun ammattikorkeakoulu 2014b. Opetussuunnitelma, taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto. Viitattu 27.11.2014, http://www.oamk.fi/koulutus_ja_hakeminen/opiskelu_oamkissa/opinto-opas/koulutusohjelmat/?sivu=ops&lk=s2014&code=30162.

Rytsy, A. 2010. Tilintarkastusjärjestelmä jatkaa uudistumista. Tilisanomat 31 (1), 18-22.

Tilintarkastuslaki 13.4.2007/459.

Tilintarkastuslautakunta 2014a. Hakuopas HTM-tilintarkastajaksi. Viitattu 5.10.2014, <http://tilintarkastuslautakunta.fi/files/2012/08/htmopas2014.pdf>.

Tilintarkastuslautakunta 2014b. Hakuopas KHT-tilintarkastajaksi. Viitattu 24.9.2014, <http://tilintarkastuslautakunta.fi/files/2012/08/opas2014kht.pdf>.

Tilintarkastuslautakunta 2014c. HTM-tutkinto. Viitattu 5.10.2014, <http://tilintarkastuslautakunta.fi/htm-tutkinto/>.

Tilintarkastuslautakunta 2014d. KHT-tutkinto. Viitattu 24.9.2014, <http://tilintarkastuslautakunta.fi/kht-tutkinto/>.

Tilintarkastuslautakunta 2014e. Usein kysyttyä tilintarkastuksesta. Viitattu 24.9.2014, <http://tilintarkastuslautakunta.fi/usein-kysyttya-tilintarkastuksesta/>.

Tomperi, S. 2009. Tilintarkastus, normeista käytäntöön. Helsinki: Edita.

Tradenomiliitto TRAL ry 2014a. Tradenomikoulutus. Viitattu 5.10.2014, <http://www.tral.fi/info/tradenomikoulutus>.

Tradenomiliitto TRAL ry 2014b. Tradenomi (ylempi AMK). Viitattu 5.10.2014, <http://www.tral.fi/44>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2010. Tilintarkastajajärjestelmän uudistaminen. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013. Tilintarkastajajärjestelmän uudistaminen. Viitattu 5.10.2014, https://www.tem.fi/yriytykset/tilintarkastus/tilintarkastajajarjestelman_uudistaminen.

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto 2014. Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä. Viitattu 5.10.2014, http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html.

Olen Oulun ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelija ja teen opinnäytetyökseni selvitystä siitä, mitä esteitä tai hankaluuksia tradenomi voi kohdata tilintarkastajaksi pyrkiessään. Pyydän teitä vastaamaan oman näkemyksenne perusteella kysymyksiin, sillä juuri se on tutkimuksen kannalta oleellista.

1. Oletko

- Tilintarkastaja
- Työnantajaosapuoli
- Joku muu, mikä?
- En halua kertoa

2. Koulutuksesi on

Jos sinulla on useita koulutuksia, valitse kaikki.

- Merkonomi
- Tradenomi
- Tradenomi (ylempi AMK)
- Kauppatieteiden kandidaatti
- Kauppatieteiden maisteri
- Joku muu, mikä? (Voit kirjoittaa useamman vaihtoehdon)

3. Tittelisi

4. Työurasi (Miten päädyit tilintarkastajaksi/muuten alalle)

Voit kertoa vapaasti, miten urasi on edennyt nykyiseen tilanteeseen. Esim. olitko ensin harjoittelussa tilintarkastusyhteisössä.

5. Kauanko olet toiminut tilintarkastajana/nykyisessä työssäsi?

- 0 – 2 vuotta
- 3 – 5 vuotta
- 6 – 9 vuotta
- yli 10 vuotta

6. Pätevytyminen; oletko

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- HTM
- KHT
- JHTT
- Joku muu, mikä?
- En mikään yllä olevista

7. Millaisia ominaisuuksia mielestäsi tilintarkastajaksi haluavalta vaaditaan?

8. Mikä on oma näkemyksesi tradenomien houkuttelevuudesta tilintarkastusyhteisöissä?

9. Kannattaako tilintarkastajaksi aikovan tradenomin hankkia lisäkoulutusta, jotta hän työllistyisi paremmin? Millaista?

10. Millaisia haasteita tilintarkastajaksi aikova tradenomi voi kohdata?

11. Tuleeko muuta mieleen aiheeseen liittyen?

8. *Mikä on oma näkemyksesi tradenomien houkuttelevuudesta tilintarkastusyhteisöissä?*

VASTAAJA 1: Tradenomi-taustainen henkilö soveltuu hyvin avustavaksi tilintarkastajaksi, josta on mahdollisuus rakentaa uraa myös eteenpäin

VASTAAJA 2: Big4-toimistoja tuskin kiinnostaa, mutta muuten ei ole merkitystä. Vain osaaaminen ratkaisee

VASTAAJA 3: Hyvä pohjatutkinto, ammattitaito syntyy pelkästään kokemuksella

VASTAAJA 4: Käsitkseni mukaan nykyisin käytetään yhä enemmän tradenomeja KHT-yhteisöissä. Näen tämän hyvin luonnollisena tulevaisuuden kuvana

VASTAAJA 5: Jatkossa varmasti paranee myös Big4 toimistoissa, kun tilintarkastajatutkinnot yhdistetään ja alempi korkeakoulututkinto riittää tutkintoon pääsyyn. Nyt HTM tarkastajaksi hakemista ei kannusteta isoissa yhteisöissä. Tradenomeilla parempi näkemys käytännön tekemisestä kuin ekonomeilla joilla voi olla usein liian teoreettinen käsitys tilintarkastuksesta.

VASTAAJA 6: Motivoituneisuus, parhaimmat tradenomeista ovat alalle sopivia. Kirjanpidon osaaminen uran alkuvaiheessa todennäköisesti parempi kuin KTM:lla.

VASTAAJA 7: Tilintarkastusyhteisöissä mielestäni suositaan todella paljon yliopistosta valmistautuneita. Kuitenkin HTM-yhteisöissä mielestäni myös tradenomien houkuttelevuus on kohtuullinen.

9. *Kannattaako tilintarkastajaksi aikovan tradenomin hankkia lisäkoulutusta, jotta hän työllistyisi paremmin? Millaista?*

VASTAAJA 1: Lisäkoulutus ei ole välttämätöntä

VASTAAJA 2: Pakko hankkia. Pelkät tradenomiopinnot tuskin sellaisenaan riittävät. Lisäopinnot myös tärkeitä, mikäli meinaa hankkia auktorisoinnin. Tosin eihän muunlaisia tilintarkastajia olekaan kuin auktorisoituja.

VASTAAJA 3: Varmisti kannattaa, jotain ammatillisesti syventävää. En oikein tiedä, mitä on tarjolla ns. kurssitarjonnan lisäksi.

VASTAAJA 4: Kyllä ja ei. Jos haluaa päästä pitemmälle KHT- yhteisössä, katson, että jatkokouluttaminen on välttämätöntä

VASTAAJA 5: Tilintarkastaja tutkintoon vaadittavien opintojen suoritus varmasti on eduksi. Lisäopinnot/harjoittelu kirjanpitoon liittyen auttaa myös työllistymisessä

VASTAAJA 6: Kyllä. Laskentatoimi ja juridiikka, tietojärjestelmäosaaminen.

VASTAAJA 7: Mielestäni tärkeintä olisi päästä tekemään suoraan avustavia töitä. Tietysti aina on tärkeä hankkia lisäkoulutusta. Työllistymisessä erityisen tärkeä valtti on kansainvälisten tilintarkastusstandardien hallitseminen.

10. Millaisia haasteita tilintarkastajaksi aikova tradenomi voi kohdata?

VASTAAJA 1: Myöhemmässä vaiheessa haasteeksi voi tulla koulutuksen välttämätön täydentäminen auktorisointivaatimusten johdosta.

VASTAAJA 2: Tenttiin pääseminen on haastavampaa kuin kauppatieteiden maistereilla. Opinnot ei riitä

VASTAAJA 3: Työn mielekkyys kaikkine muoto- ja standardivaatimuksineen

VASTAAJA 4: samanlaisia kuin KTM. – paljon uusia asioita omaksuttavana ja aikaa on aina liian vähän

VASTAAJA 5: Kova kilpailu työpaikoista ekonomien kanssa. Työllistyminen vaatii usein kokemusta joten joutuu hankkimaan kokemusta esim. palkattoman harjoittelun kautta jotta työllistymismahdollisuudet paranee.

VASTAAJA 6: Opintosuoritukset eivät riitä kaikkien tilintarkastaja-auktorisointien suorittamiseen.

VASTAAJA 7: Tilintarkastajatutkintoon vaaditaan jatkuvaa työkokemusta assistenttityöstä. Ei riitä että on vain kiireapulaisena töissä. Voi olla vaikea saada assistentinpaikkaa KHT-yhteisöistä ja HTM-yhteisöjä on vähemmän joten niiden vapaita työpaikkoja ei välttämättä ole paljon tarjolla.

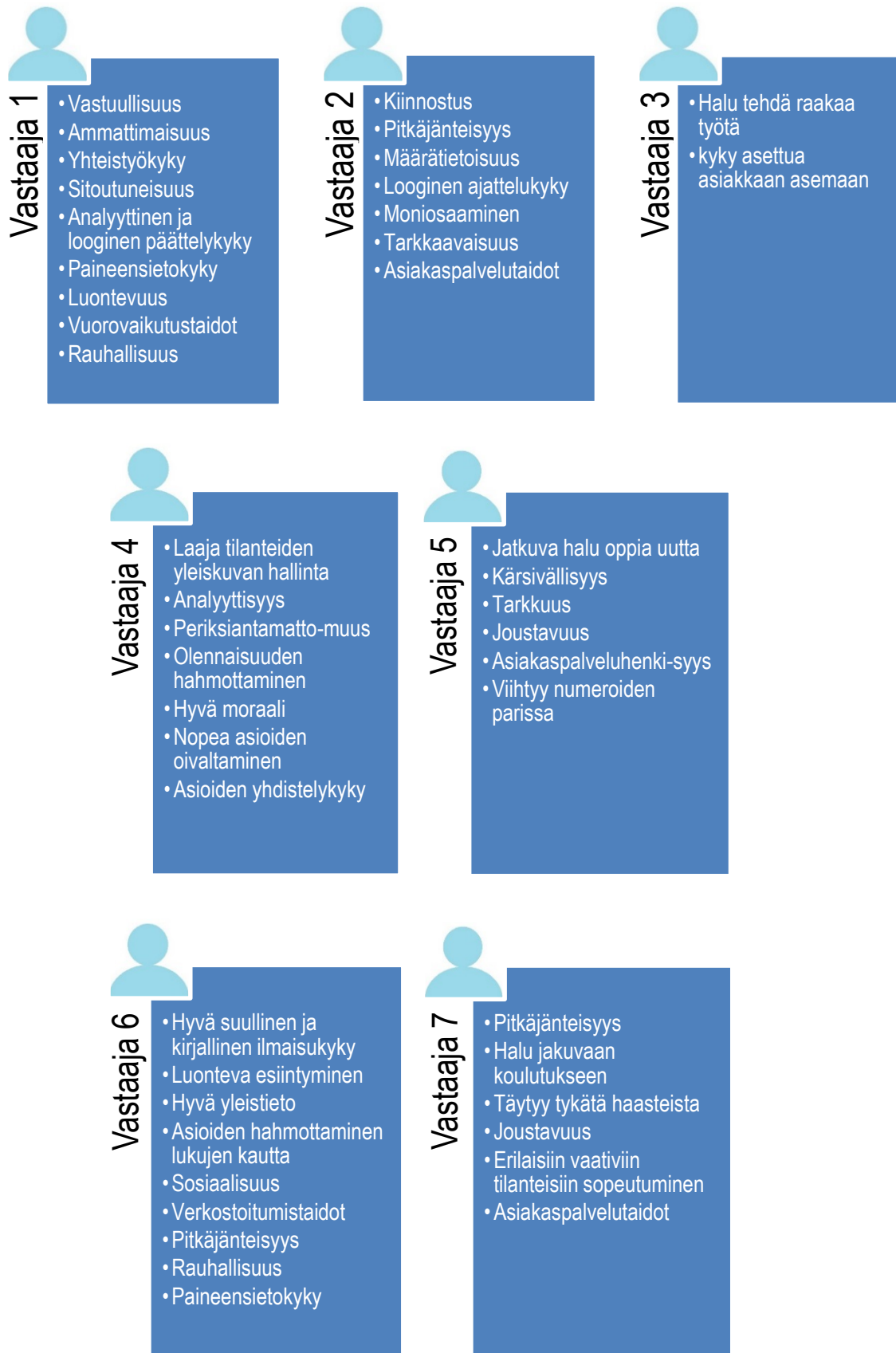
11. *Tuleeko muuta mieleen aiheeseen liittyen?*

VASTAAJA 1: Kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadinnan työkokemus esim. tilitoimistosta on arvokasta kokemusta.

VASTAAJA 2: Kannattaa tutustua tilintarkastustutkinnon vaatimuksiin ja suunnitella opinnot sitä ajatellen. Tilintarkastajan työ on aika lailla erilaista Big4-toimistojen ja 'normaalien' tilintarkastusyhteisöjen välillä. Tarkastustyö voi olla jopa mielekästä!

VASTAAJA 5: Ekonomien palkkapyynnöt aloittelevana tilintarkastusassistenttina kovia, vaikka ei pysty tuottamaan alkuun kovinkaan tuottoja yhtiölle. Tradenomien palkkatoiveet kohtuullisempia ja oikeastaan ihmettelenkin miksei Big4 toimistot palkkaa juurikaan tradenomeja. Johtuisiko siitä että he haluavat vain henkilöitä joilla on KHT-tutkinnon vaatima koulutustausta.

VASTAAJA 6: Jos ura kiinnostaa ja on intohimoa opiskella ja tehdä työtä, niin tradenomin koulutus antaa hyvät valmiudet kehittyä myös tilintarkastustyössä.

KUVIO 4. Tilintarkastajalta vaadittavat ominaisuudet.